

PŮLNOČNÍ VÍTR

—
Josef Topol

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Půlnoční vítr
(Lucká válka)

Josef Topol

Znění tohoto textu vychází z díla [Půlnoční vítr](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Orbis v Praze v roce 1956. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Josef Topol: Půlnoční vítr), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 11. 9. 2019.

OBSAH

OSOBY.....	6
DEKORACE	8
PROLOG	9
PRVNÍ DĚJSTVÍ	13
1. obraz.....	13
2. obraz.....	29
DRUHÉ DĚJSTVÍ	37
3. obraz.....	37
4. obraz.....	47
5. obraz.....	58
TŘETÍ DĚJSTVÍ	67
6. obraz.....	67
7. obraz.....	71
8. Obraz	77
ČTVRTÉ DĚJSTVÍ	86
9. obraz.....	86
10. obraz	90
PÁTÉ DĚJSTVÍ	94
11. obraz	94
12. obraz	105
13. obraz	112

OSOBY

SYN

OTEC

BÁBA, hospodyně Vlastislavova

DURYNK, důvěrník Vlastislavův

VLASTISLAV, kníže lucký

1. ŽREC

2. ŽREC

ČESTMÍR, syn Vlastislavův

LUCKÝ BOJOVNÍK

MUŽ z vojska Vlastislavova

SVAK z vojska Vlastislavova

PRVNÍ MLADÍK z vojska Vlastislavova

DRUHÝ MLADÍK

TŘETÍ MLADÍK

BĚLA, dcera Mstislavova

MSTISLAV, český vladyka

MNATA, poddaný Mstislavův

ŽENA

STAŘEC

MLADÝ BOJOVNÍK

NEKLAN, kníže český

TYR, český vladyka

ČESTA, důvěrník Neklanův

PRVNÍ NEKLANOVA ŽENA

DRUHÁ NEKLANOVA ŽENA

TŘETÍ NEKLANOVA ŽENA

HRBÁČ z čeledi Neklanovy

VĚDMA z rodu Přemyslova

MATKA Tyrova
ZARA z čeledi Tyrovy
ŠPEH Vlastislavův
CHLAPEC (syn z prologu)
POSEL Neklanův
POSEL Vlastislavův
ČESKÝ BOJOVNÍK (otec z prologu)
Ženy, muži, starci

DEKORACE

Prolog — *pole*

První obraz — *ze dřeva sroubená místnost*

Druhý a čtvrtý obraz — *nádvoří*

Třetí obraz — *knížecí stolec pod lipou*

Pátý obraz — *komnata*

Šestý obraz — *jizba*

Sedmý a dvanáctý obraz — *knížecí síň*

Osmý obraz — *světnice*

Devátý obraz — *ležení*

Desátý obraz — *jiné ležení*

Jedenáctý a třináctý obraz — *les*

PROLOG

Po poli kráčí volně MUŽ, nabírá z klína zrno a širokým pohybem je rozhazuje na zemi. Je slunečný den. Muž se zastaví a stírá pot z tváře. Jeho SYN se vyptává, jak už má dítě ve zvyku.

SYN:

Co děláš, otče?

OTEC:

Zrno rozsévám...
Aby byl život, musí býti chléb
a aby chléb byl, musím zrno sít...

SYN:

Co bude se zrnem, až zmizí v zemi?

OTEC:

Pak přijde vláha, zrno vzklíčí, synku!
A za nějakou dobu vzroste klas...
Až zlatý bude, přijdeme ho sklídit
a zrno dá nám chutný chléb, už chápeš?

SYN (*vězme hrst zrn z otcova klína*):

Aby byl život, musí býti chléb
a aby chléb byl, musím zrno sít...

Z dálky se ozve dusot koní a rozjařené mužské hlasy. Blíží se.

Hle, někdo jede! Tam!... Ten cval!...
A jak je veliký ten první z nich!

Dusot koní zmlkne nablízku.

TYR (*objeví se vlevo v pozadí*):

Člověče dobrý, hej, hej, pověz nám,
ty jistě vyznáš se tu, zdali tato cesta
nás vede do Prahy?

OTEC (*ustane v práci*):

Ba, jedeš správně!
Té cesty se drž!

TYR:

Jak dlouho pojedeme?

OTEC:

Než slunce dojde ke konci své dráhy,
stanete před Prahou.

TYR:

Ó, kéž by!

OTEC:

Proč jsi tak nedočkav?

TYR:

Proč? Bozi,
vždyť pro nevěstu jedu si, má láska
mě vzhůru pobízí, a proto chvátám.

OTEC:

Co přijít má, to jistě přijde...
Kéž radost, která kyne ti a která v cval
ted' tvého koně pohání, ti neunikne!

TYR:

Co osud přinese, to netuším!...
Hle, tu jsem já, pln radosti,
s nadějí smavou a se sluncem lásky,
která je hodna, abych svého koně
ted' za ní hnal. Bud' zdrav a zdar
přeji tvé práci!

OTEC:

Já tvé cestě, jezdče!

Dusot koní se vzdaluje.

SYN:

Co chtěl ten člověk?

OTEC (*pokračuje v práci*):

Synu, ten se vydal
na velkou pouť...

SYN:

A proč?

OTEC:

Jej vede láska!

SYN:

Co je to láska?

OTEC:

Co je láska, ptáš se?
Aby byl život, musí láska být,
a proto za láskou je nutno jít
a třeba oběť přinést jí a život dát,
vždyť bez ní žít — je zkomírat...

SYN (*přesypá zrní z dlaně do dlaně*):

A zrno?

OTEC:

By bez ní nevzešlo...

SYN (*rozhodí širokým pohybem zrno z dlaně a zvolá radostně*):

At' vzklíčí!...

PRVNÍ DĚJSTVÍ

1. obraz

Sídlo luckého knížete VLASTISLAVA. Vysoká, ze dřeva sroubená místnost s kamenným stolem, ohništěm a dlouhým oknem v zadní stěně. Je ráno. Přichází BÁBA s velkou nádobou. U stolu na zemi spatří podřimující DÍVKY. Udýchaně postaví nádobu na kamenný stůl, přistoupí ke stěně a zabuší silně do štítu.

BÁBA:

To zas je spoušt po Slunovratu! —
Hle, sotva nohy vlekou, celou noc
když prokřepčily u ohňů. A přece
ani já se kdysi nevyhýbala
těm nočním rejům v divoplodné noci,
leč to mi nebránilo ráno být jako šíp.
A na vás stydno podívat — podobny mátohám
tu na mne civíte a to vám nestrpím.
Tím vinen je zas on, on, Vlastislav!
Sehnal sem muže zdaleka i zblízka
a ti teď ze zahálky,
když kromě neřestí už nevědí co počít,
mi brzy způsobí, že pouhé stíny
se budou ploužit domem místo těch,
jimiž tu vždycky zvučelo jak v úle.
Krásná je slavnost vítající slunce,
však vaše zbrklost neumí ji slavít
tak, jak se sluší, s rozvahou a s mírou.

Každá ted' za svou práci běž
a střež se mi tu někde vyspávat!

DÍVKY se rozejdou.

Vy, bozi, víte nejlépe, co starostí
na bedrech hospodyně leží.
Ať vaše přízeň střeží tento dům
a zabloudil-li jaký běs pod jeho krov,
ať neškodí, neboť i jeho chcem
si usmířiti vhodnou obětí.

DURYNK (*náhle vystoupí*):

To platí mně?

BÁBA:

Co ty tu chceš?

DURYNK:

Hledám a nevím co... Snad příležitost.

BÁBA:

Pak přišels marně.

DURYNK:

Myslíš?

A přece vím: kdo hledá, najde...

Ale já nejsem běs,

pokud to mohu svým rozumem soudit.

Co myslíš, stará, kdopak trpí víc?

Člověk či bůh?

BÁBA:

Jsi blázen, Duryнку.

DURYNK:

I hled'me...

BÁBA:

Štěstí všech, že neškodný.

DURYNK:

Tak?

BÁBA:

Často myslím, co jsi za člověka.
Nikdo, ač žiješ tu už drahně let
a kníže přízní poctil tě jak málokoho,
tu otázku si nezná zodpovědět.
Proč ty sis ženu nesehnal?

DURYNK:

Bylo by dojemné
mě vidět jako manžela a otce...

BÁBA:

Tak žiješ jako pláň. To, co v tobě zraje —

DURYNK:

— To bývá zakyslé a trpké, že?

BÁBA:

Rozumné slovo z tebe nedostane.
Nemám čas poslouchat tvé třesky plesky.

DURYNK:

Nu, tak už leť! A ani neřeknu: buď zdráva.
Máš stejně kořínek!...

(Sám.)

A opět nový den
se vyloup' z mlh. Ten můj
však ještě nepřišel — co dělat?
Čekat a věřit, že mi neujde. Ó, ne!...
Hle, tam jde Vlastislav a září.
Vždyť jeho vítězství je na dosah...
Jaký pak div, že svědí dlaně,
když zbývá už jen uchopit!

(Ustoupí.)

VLASTISLAV *(má v ruce miskou s kvasem. Přistoupí k oknu, hltavě vtáhne do sebe ranní vzduch a lačně se napije. Vychutnává lahodu nápoje):*

Kdo v tomhle kvasu opojným ret smočí,
bozi, jak neměl by být rozdychtěn
po všem, co nabízí mu zem!...

DURYNK *(vystoupí):*

Hned spolu s jitřním pozdravem, můj pane,
spěchám ti oznámit, že žreci,
kterým jsi přikázal,
by postoj bohů zjistili k tvé věci —

VLASTISLAV *(rychle):*

Už přišli?

DURYNK:

Ano, čekají.

VLASTISLAV:

Dnes už se musí rozhodnout! Ať přijdou!

(Sám.)

Už jenom souhlas váš mi, bozi, chybí
a pak už nic mi nebude stát v cestě.
Nesmí stát! —

ŽRECI *(vejdou):*

Ať všemi radostmi
tě bozi obdaří, ó kníže!...

VLASTISLAV:

Bud'te mi zdraví, zbožní starci! — Sám
přicházím vám v ústrety a sám vás vítám.
Hej, vonnou medovinu přineste a něco k snědku!

DÍVKY přinesou maso a nádoby s nápojem. Postaví vše na kamenný stůl, prostřou kožešiny, na které starci usednou. VLASTISLAV zasedne s nimi, ale pokrmů jen okusí.

ŽRECI:

Ó, jak jsi pozorný k nám starcům!
Kéž bozi hojnou odplatou ti všechno splatí!

VLASTISLAV:

Jen pijte bez pobízení. A jezte!

1. ŽREC:

Kdybych chtěl pochlebníčit, kníže,
leč tobě toho není třeba, řekl bych,
že tato zvířina je z největších tvých vítězství,
jichž dobyl's kdy.

(Rychle dojídá.)

VLASTISLAV:

Jsem, věřte, rád,
že vidím radost zářiti vám z očí.

2. ŽREC

Bud' tobě dík za rozkoš nasycení, kníže!...

(Polknuv chvatně sousto, zakucká se a dusí se.)

VLASTISLAV (ve smíchu):

Takhle se zakuckat! — Já bych to nesved', starče.

2. ŽREC (konečně vydechne):

Na takovéhle hody jsem už stár...
Hle, co vše lidem neodejme stáří!

VLASTISLAV:

Leč za to moudrost vám zas dalo.

ŽRECI (se zvedají):

Věz, kníže, poctou, kterou složil's nám,
i bohy, kterým sloužíme, jsi získal.

(Brebtají slova díků.)

VLASTISLAV:

Když něco dávám, vím přec proč!
Tak jako ty zbůhdarma nekuckáš,
tak také, starče, já
mám svoje sousto a své proč a zač.
Víc nežli slova díků potěší mě,
když nyní osušíte rty
a to, co bozi zjevili, mi sdělíte.

ŽRECI:

Čas ještě nepřišel, tak a nejinak
pro tuto dobu usoudili bozi.

VLASTISLAV:

Ó, tohle nechápu! Jak vaši nepřízeň
si mohu vysvětliti, bozi, vždyť jsem vás
zahrnul obětmi, jež dosud nesložil
nikdo v té zemi, a přec váš nesouhlas
mi brání bitvu započít, ač její zdar
mi všechno předpovídá.

2. ŽREC:

Kníže, věř,
co bozi činí, dobře vědí proč.

VLASTISLAV:

Ale já nevím! Vždyť den za dnem prchá!
Má zem je úrodná, ó, žírný je to kraj,
a přece, jakou slávu přinesl bych bohům,
kdyby byl jejich věhlas veleben i tam,
kde s Prahou slavenou zbabělý kníže,
úcty i předků nehodný,

mě tolik let už vybízí a láká!...
Dokud tím městem nepůjdu jak vítěz,
dotud mi nedá spát a říci nedá mi:
už vše jsem vykonal, nač stačily mé síly.
A proto nechápu! Ó, ústy zvadlými
lze snadno říci: počkej, nač ten kvap!
Leč mými všechno volá: jdi a neotálej!

1. ŽREC:

Své srdce zkrot'!

VLASTISLAV:

Toho se neodvážím!
Vždyť tyto paže vše, po čem jsem toužil,
dovedly vždycky vzít a srdci lačnému
přinést v oběť — vždy a tentokrát
bych — Jděte! A věřte mi, že teď
své srdce krotím. — Jděte, starci!

ŽRECI reptajíce rychle se vytrátí.

Já, u nějž mluvily vždy pěst a zbraň,
já mám teď jednat s olezlými starci,
chodit je vítat na zápraží
a hostit masem, jež jsem kuchtil sám!

(Udeří na štít.)

DURYNK (vejde):

Přeješ si, pane?

VLASTISLAV:

Ach, tos ty?
Jsi jediný, kdo zaslechl můj hlas,
zatím co ostatní v tom domě spí,
ač nikdy jako dnes jsme velkým činům
tak blízko nestáli... Hle, ty jsi z těch,
které rád vidím nablízku a nejsi mlád,
aby sis troufal všemu rozumět
a na všechno mít přemoudřelé: vím to, znám.
Ty dobře víš, že celou zem
jsem navnadil tím příslibem,
že toto léto budu v Čechách sklízet.
Dva silní sousedé se nesnesou.
Bud' Češi s Neklanem — bud' já!
Proto jsem zemi zburcoval
a muže lačné boje svolal. Pohled' ven,
co jich tu nečinně teď hnije.

DURYNK:

Každé otálení spíš uškodit než prospět může,
a tobě především ho není třeba.

VLASTISLAV:

To slovo jsem chtěl slyšet! — Pošlu oběti
tak hojně, abych vyčítat si nemohl,
že byl jsem k bohům v téhle věci skoupý.
A pak se vydám na pochod... To je má vůle!
Aby syn vládl bez hranic,
které mi léta nedávají spát.

DURYNK:

Tvůj syn?

VLASTISLAV:

K čemu ta otázka? Můj syn!

DURYNK:

Víc podle jména tvůj než podle skutků.

VLASTISLAV:

Co tím chceš říci?

DURYNK:

Jen to, co jsem řekl.

VLASTISLAV:

Jsi někdy drzý, Duryнку!

DURYNK:

Ach pane —
já nejsem z těch, kdo přízně dovedou si
dobýti lží. A nejsem pochlebník.

VLASTISLAV:

A přece někam mířila tvá slova —

DURYNK:

Přesvědč se sám, zda měla cíl. Tvá hospodyně, věz,
že do svých sítí zapletla ti syna,
ač měl být ve všem tvůj, má-li být hoden
těch velkých úkolů, které mu chystáš.

VLASTISLAV:

Tys řekl mnoho několika slovy. —

DURYNK:

Snad se i mýlím? —

VLASTISLAV:

Bojím se, že ne!

ČESTMÍRŮV smích scénou.

Ejhle, tam přichází — a bába s ním.

ČESTMÍR:

Dobrý den, otče.

VLASTISLAV:

Kolik je ti let?

ČESTMÍR (*udiven k BÁBĚ*):

Tuším, že...

BÁBA:

Šestnácté už léto.

VLASTISLAV:

Ptal jsem se jeho, cožpak tohle neví?
To je můj syn! Hej, Duryнку, tas meč!
A dej ho jemu, rychle, vím, co chci.

(K ČESTMÍROVI.)

Ach, koukáš k čemu? Nuže, braň se, synu!

(Učiní výpad na ČESTMÍRA.)

ČESTMÍR:

Otče?...

(Začne se zoufale bránit.)

VLASTISLAV:

Ty otřepku! A tohle je má krev!
Jak je mi, bozi, stydno před vámi,
že na víc jsem se nezmohl
než tu na toho skrčka — kryj se, blázne!

BÁBA *(mezi bojem):*

Zadrž! Ty šílenče, chceš na syna se sápat?
Kdyby tě jeho matka viděla, ta ubohá!
Kam dal jsi rozum? — Hleďte, Vlastislav
se smysly pominul — ta hanba!

ČESTMÍR *(poraněn upustí meč):*

Ach!...

BÁBA *(zastíní svým tělem ČESTMÍRA):*

Nedám ho zničit pro tvůj rozmar hloupý!

VLASTISLAV *(odkládá meč):*

Co jsem chtěl vědět, vím... Můj syn
se nevydařil!

BÁBA *(k ČESTMÍROVI):*

Ty můj holoubku,
tak trpět máš pro zvlčilého otce!

ČESTMÍR (*ji odstrčí*):

Nech mě být!

BÁBA:

Hle, zranil tě tvůj otec!

ČESTMÍR:

Říkám, nech mě být!

VLASTISLAV:

A hlele!

Štěně už kouše do prsu, z nějž sálo.

Vlčice odkojila vlka — to má za to.

Jenom je škoda, že má zuby tupé.

Tak bude všechno věčně žmoulat:

Tak jako nemluvně, jež na svou mužnost čeká,

tak jako stařec, který ji už ztratil.

ČESTMÍR:

Dnes, otče, právo máš mě urážet.

To jsem si zasloužil, ach ano.

VLASTISLAV:

Ó, tuhle špínu, hochu, slovy nesmyješ.

Je totiž třeba lecčehos se odřeknout,

když vcházíme do mužných let, můj drahý.

ČESTMÍR (*nejistě*):

Čehopak?

VLASTISLAV:

Tamté především!
Byl bych ji poslal k běsu už tak jako tak.
Leč potěší mě, když ji pošleš sám.

BÁBA:

Budeš se brodit krví, to on chce.
Udělat z tebe pochopa svých choutek.

VLASTISLAV:

A tu jsi, hochu, poslouchal, tak dlouho?
Tak jedná kleštěnec, ne muž!

ČESTMÍR (*zasazen urážkou, k BÁBĚ*):

Nemohu jinak, je to přání otce.
Však co mi přikazuje teď tě opustit,
to není nevděk ani hněv. Tu urážku
jak dnes už nechci, nesmím nést...

VLASTISLAV (*napolo k sobě*):

Nemluví hloupě!

BÁBA:

Kdopak jsi,
že neznáš míry ve svém počínání?
Jednáš jak polobůh, leč skutky lidské
spravuje svědomí a omezuje míra smrtelná,
které ty nedbáš ve své troufalosti.
Jednej, jak umíš. Jdu. A věz,

že ty, kdo touží vyrůst nejvýše,
bohové rádi nemají!...

(Odejde.)

VLASTISLAV *(k sobě):*

Už teď
se ozývají sýčci. Ale já
se nedám zviklat jako ledakdo. Ó, ne!
Pro nabobtnalou nicku, jíž je svědomí,
se nedám na ústup. Můj synu, neklop zrak.
Ten škráb ti slouží ke cti. Bránil ses
udatně, však poznáš sám,
že měl jsem svrchované právo jednat tak.

(Ukáže na DURYNKA.)

Tam je tvůj nový druh a rádce.
Jemu se svěř a neprohloupíš.

ČESTMÍR *(s údivem):*

Ten?

VLASTISLAV:

Můj syn je, Duryнку, teď tvým.
Na to, že můj je, nemysli a jednej s ním,
jak s každým jednal bys. Já spoléhám,
že na něm doženeš, co sám jsem zameškal.

DURYNK:

Udělám to, pane.

VLASTISLAV:

Vím! — Z tvých úst
to platí víc než kopa slibů. Jděte!

(Sám. Uchopí misku s kvasem.)

Tak už to bývá... Já se zahleděl
v dálky, jež od mládí mě mučí, svádí,
a doma zatím moje vlastní krev
mi kula nevědomky zradu. Ó, když já byl mlád!
Můj otče, vím, že i tvým snem
bývala Praha. Marně namlouvám si,
že po tom městě zhola nic mi není.
Jak, bozi, pustě lžu v té chvíli,
vždyť každá zprávička, již kupci přinesou,
mi jitří sluch a starou touhu budí.
Nevaruj, otče, že se nepodaří,
oč ty ses marně pokoušel. Vždyť dnes,
kdy babí kníže na stolci tam sedí,
sám osud vybízí, bych neváhal.
Nebyls to ty, ani kdo před tebou,
však jsem to já! Já!! Já!!! —

(Zhluboka se napije a mrští miskou o zem.)

Kéž tyhle střepy přinesou mi štěstí!

Konec 1. obrazu

2. obraz

Nádvoří Vlastislavova sídla. BOJOVNÍCI sedí porůznu po zemi. Jedí, popíjejí, baví se a čistí své zbraně, stranou DURYNK, podnapilý. ČESTMÍR u něho čistí meč, nevšímaje si ničeho kolem sebe.

DURYNK (*k ČESTMÍROVI*):

Těm nikdy nekoř se. Jsou hlupáci a rváči,
věčně se chvástající vítězstvím,
které by bleše nebylo než ničím. Kdyby
jak já už prošli ohněm vřav a bitek,
sedli by do stínu a s klidným úsměvem
by mnuli bradu při chvástání mladých.
Tak to teď udělám a ty mi nalej, chlapče!

MLADÍK (*škodolibě k ostatním*):

Dělá z něj otroka, to dělá hodně, vid'te?

ČESTMÍR (*uhodí miskou o zem*):

Dost už těch řečí! Což jsem tu jen proto,
by se mi kdekdo posmíval?

DURYNK (*k ČESTMÍROVI*):

I nereptej!
Kdybys teď zbůhdarma se kabonil a lál
osudu, že jedná macešsky, co s tím?
Střádej si hněv za urážky a rány.
U těch, kdo popouzí tě nejvíce,
dělej si vruby do březové kůry,
abys nic dlužen nezůstal, co nyní
nechceš či nemůžeš snad splatit.
I já tak dělávám a smysl svůj to má:

vím stále, na čem jsem, a když už pro nic,
pro tyhle účty chce se přece žít.

HLAS (*za scénou*):

Zajatce vedou! Kde je kníže?

Ruch na scéně. Jsou přivedeni zajatý MSTISLAV, MNATA a BĚLA. Všichni je obklopí.

MUŽ:

Vítáme u nás! Z Čech? To buďte zdraví!

1. MLADÍK:

Copak je tohle? Což neznáte mrav?
Je třeba hosty uvítat!

2. MLADÍK:

Máš pravdu!
Hle, já vám tu z té misky podávám —
ale co vidím? — Už je prázdná!
To nemělo se stát! Jak vypadám
ve vašich očích teď? Co dělat, není!...

3. MLADÍK (*ruce za zády*):

Já spěchám také se svou troškou,
do dlaní nabral jsem, co bylo
a hled'te: kde nic tu nic! —
To je hodně přece!

MUŽ:

Ouvej, braši!
Což nevidíte, že už syti jsou?

Je třeba ukázat, jak láskou k nim
v nás všechno vře a kypí o překot!

VLASTISLAV (*se vynoří mezi MUŽI, kteří zmlknou a ustupují*):
Kde jste je dopadli?

BOJOVNÍK:

Můj pane,
střežíme jako vždy tvé pomezí
a tuhle k večeru, když ve psím počasí
jsme hladovi si usedli kol ohně,
slyšíme výkřik — poznali jsme Svaka.
Oheň jsme zdusili a pod ochranou lesa
jsme plazili se neslyšně jak hadi
až k tomu místu, kde se ozval Svak.
Padli nám do rukou. Už druhý den
jsou v našem zajetí a mlčí jako duby.

VLASTISLAV:

A kdopak byl ten hlupák, co se dal
svést tetřevem k tak nejapnému kousku?

SVAK (*se vrhne k nohám VLASTISLAVOVÝM*):
Ach, smilování, pane, já, já, já!...

VLASTISLAV:

Jak se to vůbec mohlo stát? —

SVAK:

Ó, milost, pane!
Vždyť obezřele šel jsem krajem lesa,
už vidím ptáka na větvi a zalícím —

vtom čtyři ruce k zemi strhly mě,
že sotva měl jsem času vykřiknout.

VLASTISLAV:

Kam jsi dal uši, kams dal oči, zmetku?

SVAK:

Odpust' mi, pane!

VLASTISLAV:

Kdo ho dobije?
Nebudu šetřit každou chamrad', ne, ne, ne!

SVAK:

Ó, milost, pane, mladou ženu mám,
musím se vrátit, nocí dnem mě čeká!

VLASTISLAV:

Mám sám snad trestat?

BĚLA:

Vždyt' je nevinen!

VLASTISLAV:

A hled'me, dub se rozpovídal náhle.
A jaký hlas to má? Kdo jste?

(Všimne si ČESTMÍRA, jak drží nádobu.)

Čestmíre, pojd' a pij. A když si nevzpomenou
dříve, než spatříš dno, svým hrdlem propadnou!

ČESTMÍR se chvíli strnule dívá na otce.

Neslyšíš, chlapče?

Přiloží nádobu zdráhavě k ústům, zvolna pije a strnule se dívá na zajatce.

MSTISLAV (*vystoupí*):

Dost už kruté hry!

Věz, že jsem Mstislav, český vladyka.
Přemysl Neklan je můj pán. Nás bouře
stihla cestou do Prahy a koně zdivočelé
nám rozplašila v tmě. A tak nás několik
po dvou dnech cesty zabloudilo k vám.

VLASTISLAV:

Ty muže spoutejte! Ze země vymrskat
je dám, ať Neklanovi, svému pánu,
donesou pozdrav můj a řeknou:
já Vlastislav že jednám tak,
jak mi káže zvyk a mrav a právo.

BOJOVNÍCI se chápou MSTISLAVA a MNATY.

MSTISLAV:

To příkoří nám splatíš, lucký kníže!

BĚLA:

Otče!

MSTISLAV:

Bud' statečná, jak bylas vždy.
A doufej, věř, že všechno udělám,
aby se dočkal lucký kníže pomsty!

Jsou násilím odvedeni.

BĚLA:

Proč s nimi neženete mne, vy krutí?

VLASTISLAV:

Ten hněv ti sluší jako bohyni...
A jak ti mile zčervenalo líčko!

(Chce ji obejmout, ale dostane políček.)

VLASTISLAV (pohněván):

I v tom se vyznáš?

(K BOJOVNÍKŮM.)

To děvče je vaše!
A třeba si ji snězte, tentokrát
vám dovoluji vše. A jak je ctnostná,
na ruby obraťte tu její ctnost!

(Rychle odejde.)

MUŽI se shluknou kolem BĚLY. ČESTMÍR s DURYNKEM stojí stranou, onen v patrném rozehvění.

DURYNK:

Je mladá, krásná, jak zrosené poupě!

ČESTMÍR:

Ano, je krásná!...

DURYNK:

A oni ji zničí!

BĚLA (*jak se kruh kolem ní stává dotěrnější*):

Což nikdo dobrý není mezi těmi vlky?!

1. MLADÍK:

Až příliš dobří k tomu jsme, co chceme!

ČESTMÍR (*se náhle vzchopí*):

Kdo se jí dotkne, namísto ho zabím!

(Rozhání MUŽE, kteří neochotně ustupují.)

Jsem natolik snad svého otce syn,
abych vám mohl poručit! Hej, s cesty!

MUŽI se vytratí.

BĚLA:

Jakoby smečka vlků zběsilých mě štvala,
až ty jsi zavolal a... kdo jsi ty?

ČESTMÍR:

Neptej se na to. Sice bys v tu chvíli
mě začla nenávidět. Jaké ty máš oči!
A víš ty, co v nich vidím? Sebe zřím...

BĚLA:

Ach, nech mě být.

ČESTMÍR:

Ó, co vše jim
bys musela tu dát, kdybych tě
byl z jejich rukou nevyrval.

BĚLA:

Já ubohá už zapomínám, žes můj pán,
že jsem tvá kořist po zásluze.

ČESTMÍR (*zasažen*):

Ne, nic po tobě nechci, nemám práva.
Pokud jsem tady já, nikdo ti neublíží.
Jdu otce uprosit... — ach, pravda... Nuže,
nechci lhát. Věz, že je Vlastislav
můj otec...

Konec 2. obrazu

DRUHÉ DĚJSTVÍ

3. obraz

Praha, sídlo Neklanovo, prostranství před lipou s kamenným knížecím stolcem. Je očekáván příchod knížete. Shromážděný LID hlučně rokuje. Skupiny BOJOVNÍKŮ, ŽENY S DĚTMI a STARCI.

ŽENA:

Co s námi bude? Ty, starče, dovedeš
zvážit přítomné a tušit budoucí,
poučen moudrostí svých let.
Co s námi bude?

ŽENY:

Pověz, mluv!

STAŘEC:

Co já vím, z končin půlnočních
od nepaměti fičel vítr zlý...
S Lučany nikdy nežili jsme v lásce,
smír s nimi nikdy nedovolil
založit ruce v klín a radovat se.
Jde o to, aby muže, boje schopné,
spolu s vetřelcem teď nepřepadl strach.
Povězte těmto zde, jak chcete
vzdorovat vichřici, v níž rozdmýchal
svá dávná záští lucký Vlastislav? —

MUŽI:

Není tak silná, aby smetla nás!

STAŘEC:

Nám kdysi, věřte, bozi přáli.
Už otec Vlastislavův pŭtky s námi měl,
však jenom pŭtky, víc si netroufal.
Neb tehdy chrabrost zasnoubila se
s knížetem, který sedával na tomto stolci.

MLADÝ BOJOVNÍK:

Myslíš, že s vámi odchází
i všechna mužná síla? Vaše snad,
v nás teprve však kvasí to, co uzraje
v tak velký čin, že o něm vnuci
budou vyprávět.

STAŘEC:

Ó, tohle znám!
Jsi, hochu, posedlý svým mládím
a křídly tlučeš o hnízdo jak divý,
na všechny křiče: létat, létat chci!
Zatím svou chrabrost hlásáš jenom slovy
a ovšem, jazyk máš, jak vidět, přeudatný.

MLADÝ BOJOVNÍK se bouří.

Ach ne, ne, nic už neříkám
a vyznávám, že mládí údů tvých
je oporou mým šedinám a tu těm zde,
jež při mateřství svém
teď vidí ve vás jediný svůj štít.

ŽENA:

Tot' pěkný štít!
Už dlouhou dobu vlci loupí v stádu
a naši pastýři si pískají
jak ve dnech míru na písťalu.
Jak berani tu věsí svoje hlavy.
Ó, div že strachy nebečí!

MUŽI:

Krotte své jazyky!

ŽENA:

Hle, na nás chce se sápat!
Hled'te ho, kozla, on, jenž ještě v noci
pokorně žebronil o trochu přízně,
tady si dupe! — Nevědí si rady,
zda na rány se odpovídá ranou!
Až lucký Vlastislav dá jařmo našim dětem,
až spolu s dobyt看em svým mužům dá nás v plen,
ještě se budou radit co a jak,
ó, vy zplozenci bab!

HLAS:

Hle, kníže přichází. Už mlčte! —

Vejde kníže NEKLAN se svou družinou.

NEKLAN:

Rád slyším, že můj chrabký lid
dovede od plic jíti na to,
co, věřte, také mně už hýbá žlučí.

Drze si vede Vlastislav! Váš křik,
váš hněv však vítr uchvátí
a nic se nestane. Je třeba
chladně uvážit a bez vášně,
čím možná čelit tomu nebezpečí.
Který jen běs to spískal! —
Jak víte, zpupný Vlastislav,
který až dosud ve svých končinách
si žil a k nám se nehlásil —
ó, nic jak tohle bylo hodno chvály —
prý, sluchu nevěřím, loupežně
napadá teď naši zem a ničí vše,
co do cesty mu vstoupí. Vždyť
stéblo přes cestu kdybych mu položil,
není hned třeba harašiti zbraní.
Ne, já to nechápu a dokud zjevně
nám nezjeví svůj záměr, budu čekat!
Co je to za nápady, tak z čista jasna
mír porušit a rozpoutat si válku?
Jsem z toho nemocen a probdím celé noci.

Reptání v lidu.

I přicházím vám říci to, že nespím
hněvem nad nimi a že, při bozích,
ztrestám toho smělce! — Dříve však
by bylo moudré pokusit se smírem
vyrovnat ten spor. Až dosud vedl si
naš souseď, jak se sluší, patří.
Nu, co ty na to, starče?

STAŘEC:

Pane, lid žádostiv je boje.
Z očí mu vyčteš: není jiné volby,
než zvednout zbraň na lucké vrahy,
kteří tak zákeřně k nám vtrhli.

MUŽI:

Věř, naše meče, oštěpy a paže
jen na tvé slovo čekají už, kníže!

NEKLAN:

Jsem o tom přesvědčen! Leč vyšlu poselstvo,
aby přec pochopil náš lucký soused,
že my to nejsme, kdo si přeje boj.

Reptání v lidu.

To pro klid svědomí! A to-li nepohne jím,
pak teprv zvednem se jak jeden muž!

Náhly šum a nepokoj přehluší jeho slova. Dva otrhaní muži, MSTISLAV a MNATA, těžce přicházejí rozestupujícím se davem ke knížeti. MSTISLAV klesá v mdlobách na zem.

Kdo... kdo jste?

MNATA:

Pohled'te, kdo jsme my!
Netvorem lapeni a zmučení
z krvavých jeho spárů přišli jsme,
ó, přišli? — přivlekli se sem
s jedinou nadějí, že ty

tu potupu dáš odčinit, nad kterou
větší nemohla nás potkat! Mne ovšem
nemůžete znát, tu Smrtce do objetí však
klesá můj pán, vladyka Mstislav!

TYR (*který od začátku obrazu byl jen němým svědkem, se prodere dopředu*):

Vždyť to je on, můj tchán!

MSTISLAV (*se probírá z mdlob*):

Ach, kde to jsem?

MNATA:

Konečně u cíle
té hrozné cesty, pane!

MSTISLAV:

A kníže? — —

NEKLAN (*se k němu sklání*):

Ten by věděl rád,
co k nepoznání změnilo tvou tvář
a bojí se, že musela ta rána krutá být,
když muže proměnila v starce.

MSTISLAV:

Jen jedno vím, jen jedna myšlenka
teď doutná v popelu mé bídy:
Ó kníže, lucký Vlastislav
už nesmí prznit dál tvář země!
Já slíbil kdysi svému příteli,
s nímž jsem se mnoho naválčil

po boku tvého statečného otce,
já slíbil mu, že jeho syn
mou dceru dostane, by naše krev
pevnějším poutem byla spojena,
než přátelství ji spoutat může.
A nyní měl se naplniti dávný slib.
Syn mého druhá, statný Tyr
měl z rukou mých si odvésti můj poklad.

TYR (*k sobě*):

Tak jen už zatni ten svůj spár
a nemuč, nemuč, neokolkuj, osude!

MSTISLAV:

Tu v Praze měly dít se zasnuby,
já s dcerou vydal se na dlouhou pouť.
Stihla nás bouře, hrozná tma a vichr.
Když jednou večer u ohně
jsme se spánkem se potýkali,
vrhli se na nás jako vlci z tmy.
Bylo jich mnoho, a my jenom tři.

NEKLAN:

Tvá dcera?

MNATA:

Měla osud stejný.
Privlekli nás až v sídlo Vlastislava,
neb on to byl, jemuž jsme padli do rukou.

NEKLAN:

A dcera?

MNATA:

V jeho drápech uvízla...

MSTISLAV:

Ó, tak daleko došel jsem v své bídě,
že ptát se musím: proč jsem spatřil svět,
když takto jsem ho spatřil? — Proč
jako pachole jsem matce líbal dlaně,
proč jako jinoch zatoužil jsem
po ženském náručí a v toku let
proč jako muž jsem radoval se z dětí
a život dával jim, šťasten jak bůh?
Mé dítě, dítě, jedovatý šípe...
ježž svému srdci zchystal jsem
a vyhýčkal! — Ach, sil mi ubývá.
Cítím, že Smrtka obchází už
nedočkává. Sem, k dvoru vašemu
co chvíli dorazí snad ubohý ženich,
statný Tyr... Povězte mu, že moje dcera
rozkvetla celá láskou k němu
a teď tou láskou dvojnásob že trpí.
A ač mu nepatřila tělesně, ať věří,
že ve své nevinnosti
mu chtěla dáti vše a víc! Vždyť
nebylo jí rovno půvabem...

TYR:

Dost už těch slov,
jež bílé lístky snu nechala opadat
a holý květ mi ponechala v náhradu!
Neb já jsem Tyr! —

MSTISLAV:

Přece jen odcházím
v zákmitu naděje. Má Bělo, odpusť, —
byl jsem bezmocen... ó, bezmocen!...

(Umře.)

TYR:

Skloňte své hlavy před tím, kdo tak trpěl!

Chvilé ticha.

NEKLAN:

Nechť jsou mu vzdány všechny pocty,
jak jeho stavu sluší to a zásluhám!

Muži odnášejí mrtvého MSTISLAVA.

A vy s pokojem se rozejděte! Ještě dnes
vám sdělíme své rozhodnutí. Pojdme!

(Odchází s družinou.)

TYR:

Vy mlčíte? Že nemám deset úst a sto a víc,
abych moh' volat pomstu, přimět nebe,
aby své blesky tasilo z tajemné pochvy
a pomstu proměnilo v déšť, jenž naši bolest
vyprahlou by svlačil a nemusili jsme
horkými ústy stále šeptat: osude!

ŽENY:

Hle, to je řeč, jež sluší muži!

TYR:

Žel, jenom řeč! Hle, tento meč svůj tasím
a bozi vědí, že nespatri pochvu,
dokud ten lesklý kov se nezardí
ruměncem krve toho vlka! —
Což jenom síly zlé a temné mohou
tak rozběsnit svou odvahu, své vášně,
což dobro je jen něžný holoubek?
Ó, stokrát ne!

STAŘEC:

Hle, nejsi sám,
kdo zákeřným tím útokem je postižen.
Vždyť naše děti ubohé a naše ženy
s teplou náručí, ach, celá zem
je ohrožena drápy toho dravce!...

MLADÝ BOJOVNÍK:

Ne, nelze nečinně dál přihlížet,
jak černé mračno nad hlavou
nám roste! Je třeba bránit se!

MUŽI:

At' kníže vede nás! Pojd'me
a ohlasme mu hned svou vůli,
dokud je nepromeškán čas!

Konec 3. obrazu

4. obraz

*Sídlo Vlastislavovo, noc na nádvoří.
VLASTISLAV hledí k obloze zamyšlen.*

DURYNK:

Nač myslíš, pane?

VLASTISLAV (*temně*):

Další noc se snesla...

DURYNK:

Noc přede dnem.

VLASTISLAV:

Den za dnem vraždí
noc při svých návratech, a já tu stojím.

DURYNK:

A přec tvé tlupy v českých krajích
se téměř nesetkaly s odporem.

VLASTISLAV:

Ó, mlč!

DURYNK:

Jak zdá se, Čechy zmateny jsou, snadno
by kořistí se staly toho, kdo si troufá.

VLASTISLAV:

Leč přízeň bohů? Bozi dosud mlčí!

DURYNK:

Jen v ústech žreců, ale posud' sám,
i kdyby mlčeli, tím více vděku
pro tebe naleznou, když jako kořist
jim k nohám položíš své vítězství.

VLASTISLAV:

Snad pravdu máš...

DURYNK:

Tam kdosi jde.

VLASTISLAV:

Mé nudící se vojsko! Skryjme se!
Snad bude dobré poslechnout si v skrytu,
co mají za lubem namísto spánku. Pojd'me!

(Skryjí se.)

1. MLADÍK:

Dál nechod'me! Tu těmi místy
co chvíli musí jít.

2. MLADÍK:

Jen je-li to tak jisté!

1. MLADÍK:

Já viděl je, když do lázně se braly.
Budou se vracet.

3. MLADÍK:

Tudy?

1. MLADÍK:

Ovšem.

2. MLADÍK:

Zdá se —
ba ano, někdo přichází...

1. MLADÍK:

Máš pravdu!
Rychle se skryjme a jsou-li to ony,
stůj při nás Štěstěna!

BÁBA (*vejde s BĚLOU*):

Noc černá je jak hřích!
Tam cosi hnulo se, ba jistě hnulo!
Ach, ustup, hloupá! Noc jak tato
je zdrojem neřestí, ba každý stín,
zdá se, že vilné ruce vztahuje a volá —

1. MLADÍK (*vystoupí*):

Miláčku!...

BÁBA:

Ha, zrak mě neklamal!
Ty si mě nepřej!

1. MLADÍK:

I bez prosby — rád!

BÁBA uchopí BĚLU a chce s ní utéci.

2. MLADÍK (*zastoupí jim cestu*):

Ó, kampak, krásky?

BÁBA:

Co to znamená?

1. MLADÍK:

Noc jako tato zdrojem neřestí je.
I pojal ti mě strach — neb náchylen
jsem ke všemu krom ctnosti, abych snad
zlé moci nepropad.

2. MLADÍK:

I já!

3. MLADÍK:

I já!

1. MLADÍK:

Leč dobrotivé nebe, měsíc zlatovlasý,
pod klenbou vášní když nám těžko bylo,
paprsek poslal se slovy: vám patří...
Jdeme si pro něj!

BÁBA:

Ó vy nestoudní!

3. MLADÍK:

O tebe nejde, pročpak tolik křičíš?

2. MLADÍK:

Dlouho ti v patách jdem, až dnes
osud se ustrnul.

(K BĚLE.)

Ty, stíne ve stínu,
opušť svou skořápku, ó, vyloupni svou krásu!

BÁBA:

Pryč, vari odtud! Ustup, bídníče!

2. MLADÍK:

Matka mi často říkala, saň lítá
že bude střežit poklad můj a ejhle!

BÁBA:

Ó bozi, hled'te, to je vaše chlouba!
To jsou ti muži, kteří plná ústa
mají své chrabrosti a hrdinství a ctnosti
a zatím dovede je slepý chtíč
jak mezky osedlat! A s vámi Vlastislav
chce dobýti si slávu?!

1. MLADÍK:

Kroť se, stará!
Tu dívku ponech nám, víc nechcem!

BÁBA:

Dřív mě zab!

3. MLADÍK:

Což je to správné,
aby tu krásku pouze smilník vzduch
den ze dne objímal a aby jenom země
líbala její nožku, vědro její dlaň?
Ne, to je lakota, až nebe brání!

BÁBA:

Jdi, znám tě, znám, jsi třeštil pouhý!
Vezmi svůj luk a tužit jdi své rámě!

1. MLADÍK:

At' spí mé šípy, at' si usnou v toulci,
já, věř mi, netoužím je sevřít v dlaň,
a přece srdce tětiva je napjata, až bolí,
a tu bych spustil rád.

BÁBA (*chrání BĚLU*):

Hej, kde jste kdo?

VLASTISLAV (*vystoupí*):

Té hanbě přihlížet se oko vzpouzí!

MLADÍCI (*s hrůzou*):

Pán!

VLASTISLAV:

Předem vám říkám: křídla vašich slov
by marně tloukla o milost, tož mlčte!
Slyšel jsem vše a vidím, že je čas
vám do rukou dát zbraň. Až zvítězíte,
rád dovolím vám uzdu popustit,

však dokud boj je před vámi,
chovejte se mi, prosím, jako muži
zvyklí už snášet pevný řád a to,
co ve vás překřikuje vůli k němu,
to hled'te odkázat na jinou dobu.
I já snad bloudil jako vy,
s tětivou srdce napjatou, až bolí...
Leč naposledy dnes! Já prosil bohy,
aby mi neodníмали svou přízeň. Žreci
mi tají jejich hlas. Dost otálení!
Jděte a volejte, že Vlastislav,
srozuměn s bohy pevně ve svém srdci,
po zralém uvážení všeho, čeho třeba,
rozhodl v bitvu jít. Ať časně zrána
ti, kdo jsou mí, jsou připraveni. Jděte!

(Zůstává sám na scéně, avšak divák vidí stín DURYNKA, skrytého za stromem.)

I když jsem často bohům záviděl,
už nezávidím, ty, noci, to smlčíš,
když povím ti, že úplného štěstí
i lidská smrtelnost se dočkat může.
Vždyť zítra naposledy rozpoutám,
co všichni nazvali mou silou!
Kdybych se nestyděl, v tu chvíli
šel bych si k ohňům zakřepčit.
Ó, jak jsem šťasten, bozi, štěstí mé!
Tak dlouho hoře touhou po tobě,
ted' jenom dlaně vztáhnu, mám tě, mám!

(Za posledních slov odchází.)

DURYNK (*vystoupí ze stínu, nenávistně*):

Jak mi to lahodí, když ty a štěstí
se takto spolu hýčkáte a neustále
říkáte jeden druhému: jsi můj, jsi mé!
Ne! To už nelze chladně nést! Tvé štěstí!
Ó, pravdu děls, být člověkem nám stačí,
abychom došli, uhasili žízeň! Noci,
ty moudře smlčíš vše, ty vyslechněš
a vyslechla jsi dodnes spoustu věcí
i jeho jástot předčasný a teď
k tvým hvězdám já tu zuby skřípu.
Ta noc je příznivá mým skutkům.
Ta noc je milostiva, já ji neutratím...
Vsadím se, nevím oč, že v krátké chvíli
sem kněžic dorazí, by před úsvitem
ukradl aspoň polibek té dívce,
jež tolik rozpálila ho, že nespí...
Ba, tam už cosi probělává tmou. On!

(Vystoupí.)

Bud' slepý jsem, či nevidím. Můj pane?!

ČESTMÍR (*mrzutě*):

Tos ty, Duryнку?

DURYNK:

Já, plný údivu, žes ty
v tato místa zabloudil... Můj pane,
vždyť zde přec ženy svoje sídlo mají!

ČESTMÍR (*pro sebe*):

Proč jsem ho potkal?

(*K DURYNKOVI.*)

Vskutku? Já
to nevím.

DURYNK (*pro sebe*):

Myš chytla se!

(*K ČESTMÍROVI.*)

A to mě právě mrzí
už dlouhý čas a marně dumám,
jak tvému srdci pomoci, neb strach
před ženami by neměl hyzdit
tvá léta jinošská, co je to za nemrav?
Proč jsi tak nesmělý a neobratný,
pročpak ti dali bozi švih a vtip
a proč se musíš, chlapče, opozdit
v tom, co ti patří: v lásce?

ČESTMÍR:

Durynku,
proč jen jsi divný tak a proč jsou chvíle,
kdy já ti nevěřím a kdy tě nemám rád?

DURYNK:

K mé hanbě... A přec byl bych rád,
kdybys mi uvěřil, že ač jsem divný,

což nese s sebou stáří mé a okolnosti,
za kterých žil jsem, dobře s tebou smýšlím...

ČESTMÍR:

Ted' naopak zas toužím svěřit ti, co sám
jsem dosud svěřoval jen hvězdám: já
miluji. Ač, je to vhodné slovo? Není!
Já třeštím, šílím láskou.

DURYNK:

Aj! To nevím!

ČESTMÍR:

To ví jen srdce mé.

DURYNK:

Ó, pak jsi šťasten!

ČESTMÍR:

Kéž bych byl!

DURYNK:

I copak? Snad jsi nevyvolil
tu, která nechává se prosit, hochu trápí,
ta věru za to nestojí, bys pro ni lkal,
a je-li krásná, hled' si zošklivit
ty její vnady, bys jim nepropad...

ČESTMÍR:

Ó, už se stalo. Už jí celý patřím.

DURYNK:

A ona?

ČESTMÍR:

O tom ví, jak z ledu vytesaná
mým mukám přihlíží. Co počnu si?

DURYNK:

Kéž jen by zapůsobil na tebe
veliký příklad tvého statečného otce
a kéž jak on i ty bys dokázal
jak divý tur svým čelem nabrat cíl
a vpravo vlevo neohlížet se a jít
silou svou silou. Nač se zdráhat?

ČESTMÍR:

Zdá se mi, někdo přede mnou
že dovedl si získat její lásku.

DURYNK:

Pah, to je nesmysl, věř, ženská láska
zapouští všude kořínek. Když půdu ztrácí,
uroní slzičku a v nové klíčí.
Jenom se nezdráhat, být bezohledný,
když ničím, tím si každou získáš.
Každé to lichotí, když noc co noc
jí vzdycháš pod oknem a láskou šílíš.
Tak přece zatni zuby, to by bylo,
abys ty nesved to, co svede kdekdo.
Mne volá povinnost, už dlouho meškám
tu s tebou v rozhovoru, kéž by nebyl planý!

Jen nevěš hlavu, nevěš hlavu,
ta bitva stojí za vyhrání!

(Odejde.)

ČESTMÍR:

Musím
se odvážit. Což skutečně jsem sláb
a budižkničemu? Tak lásky pln
a tak jí bezmocen, že nic
už nesvedu a budu pro smích všem,
kdo sledují mé skutky?
Musí vyslyšet mou prosbu!

Konec 4. obrazu

5. obraz

Noc, komnata v Neklanově sídle, v pozadí dlouhé okno otvírá pohled na jasnou ohvězděnou oblohu. Tu sedí NEKLAN, roztržitě poslouchající a přihlížející zábavě žen. U něho stojí ČESTA, v koutě podřimuje HRBÁČ. Venku pod šírou oblohou přenocuje lid z předchozího obrazu.

NEKLAN:

Když oči zavřu, štěrbinami řas
vidím, že svítá...

ČESTA:

Pane, ještě noc
včerejší den nemohla strávit.

NEKLAN:

A přece zdá se mi, že na pahorcích
nebe už bledne, den do noci
zatíná lačný spár, noc vykrvácí.
Proč všichni zmlkli? Kdybych přál
si vidět starce zakyslé, vás, paní,
bych si nezval sem. Proč mlčíte?
Hej, číše dolijte a každá z vás
se pokus pronést přípitek, taký či onaký,
jen smutný ne. Dar vtipu, kolik kdo ho má,
teď užíjte, ať chmury, jež se snesly,
svá netopýří křídla roztáhnou a prchnou do tmy.

1. ŽENA:

Má-li můj přípitek tu moc,
ať opět vesel je můj pán a má-li žal,
ať bujné veselí z té číše tryskne
a jeho tvář ať rozjasní ten šibal kvas,
jež pozvedám, ó pane. Tak tě milujem,
když úsměv v líci, štědrou dlaň,
přicházíš k nám, po kráse hladovící.

NEKLAN:

Lžeš!

1. ŽENA:

Pane, já?

NEKLAN:

Lžeš jako všichni!
Lžeš! To přání bylo plno třpytných slov,
leč takových, jež srdcem nešla, která

si jazyk vypustil na vlastní rub.
A moje štědrá dlaň, jak zdá se,
ti tkvěla nejvíc na myslí.

2. ŽENA (*se chopí příležitosti*):

Já připíjím,
ó, na co připít mám, než na tvou
neumdlévající touhu, pane, jí,
tou sladkou žádostí po lásky hrách
si mládí uchováš —

NEKLAN:

A štědrou dlaň!

2. ŽENA (*zmatena*):

Mládí si uchováš a každá z nás
ti nové jaro přinese...

NEKLAN:

Ó, lží
čpí vaše slova, jež jsou prázdný tlach
a bez vtípu! Tak zná se lísat pes,
když do něj kopnu. Mlčte, ženy!
Z vás každá nejlíp promlouvá, když mlčí.
Kdybyste místo prázdných slov
daly svým vnadám promluvit a řekly:
Pane, tvá jsem provždycky, ó, pak
snad bych uvěřil, a ne-li,
jistě bych řekl: z vaší krásy
mě oči nebolí. Ale té přetvářky,
když snažíte se duchaplně lhát!
To nechte mužům, vy jste modly,

kterých je třeba dobývat. I slovy.
Ty, hrbáči, ty utři ústa, promluv ty.
Neb jako já jsem... kníže — jako já?
— tak ty jsi šprýmař.

HRBÁČ (*zvedne hlavu*):

Jenže já,
když tropím lehkovážné kousky,
mám s nimi úspěch, častují mě chválou.

NEKLAN:

Pohled', blázne,
je tvou výsadou, že pavučinou slov
dovedeš odíti i nahou nejapnost,
vychval nám zbabělost co velkou ctnost
a rychle, dokaž to, my posloucháme!

*HRBÁČ se sklesle došourá doprostřed a tu se snaží postavit na hlavu.
Nejde to.*

NEKLAN:

Co to má být?

HRBÁČ (*za smíchu žen klesne na zem*):

Chci smysl věcí
převrátit na ruby, ze sídla myšlenek
chci moudrost vytřepat a pravdu v něm
postavit na hlavu, však ouha,
nejde to, můj hrb...

NEKLAN:

Z nás chceš si dělat blázny?

HRBÁČ (*prostodušně*):

Každý se snaží v tom, čím nejlíp vládne.
A přece — ano, hle, už nit jsem našel.
Však nejdřív dovolte mi zhasnout louč,
neb v šeru myšlenky se lépe vykutálí.
Ó, tma je sama divotvornost, v ní
přišly na světlo už jiné divy,
proč nemohla by vylíhnout se z ní
i nová ctnost: zbabělost, kterou chválím.
Věřte si nebo nevěřte, ta ctnost
je ještě zneuznaná, chudinka, náš věk
tak dne se hrdinstvím, že pro všechno,
co zrovna ohněm nesrší, je slepý.
Leč přijdou, pane můj a vzácné paní,
ó, přijdou časy, kdy se zbabělost
dostane ke slovu a v boji s chrabrostí
osvědčí svoje tajné, skryté síly
a kde náš rek se čelem postaví,
tam ona zezadu svůj zatne spár
a lstí jak slimáka ho svede do své díry.
A pak se teprv ukáže,
jak křivdili jí, když útrpně práli:
ta chuděra! Kdo tohle říká a kdo, běda,
se odváží i víc: ji přehlížet,
ten brzy zpláče, ten se krutě zmýlí.
Vy říkáte, že zbabělost je neřest?
To máte z doslechu a z vychování.
Kdo strachu nepoznal, nic nezakusil.
Jen ať to zkusí někdo z vás
na něj si dupnout, vzteklejší se vrátí
a dech vám zúží v hrdle, v útrokách
se ozve hrůzným pocitem a tak

si vyzve vás a teď se potýkejte!
Spánek vám vezme, to je jeho zvyk,
neboť když noc je, přikrade se jistě
jak kluzký had a za pomoci stínů
svou oběť uchvátí a čelo zrosí potem —

NEKLAN:

Tvá slova, blázne, jak ledové kapky
k zšílení jednotvárně padají. Už dost!
Jsi mluvka drzý, vtipálek! Jsi nudný!
Co udělal bys, kdyby neštěstí
postihlo zem a kdyby krutá válka
náhle se vznítila jak požár divý? —

HRBÁČ:

Rád bych svůj hrb pak obětoval vlasti.

NEKLAN:

Ty, blázne?

HRBÁČ:

Ano, to bych ještě ztropil.
Což mohl, pane, tebe bych kdy opustit?
Až zítra usedneš na nedočkavou brůnu,
neměl bych stání, ne, ne, věř mi, neměl.

NEKLAN:

Mlč! Ani slova už! A zmiz, tvé řeči
už nesytí a samy vtipem žízní! Prosím vás,
zapijme tyto nechutnosti, které nám
ten blázen ztropil v nepříhodnou chvíli.

Či také vás přepadl strach, mé paní?
Ó, větší důvěru jsem ve vás skládal
a vy jste jedly, pily, tajně jste se smály,
zatím co pán váš smuten byl
a marně hledal, čím by rozptýlil
svou duši uvězněnou v starostech.
Ó, bojím se, že žádná z vás
by při mně nestála, kdyby můj úděl
byl jiný nežli knížecí. Vždyť co jsem já?
Jsem ten, kdo stárne již!

ŽENY:

Ó pane, nedrásej
nám srdce stále nářkem svým. A věř,
že tobě sloužit chcem, pro tebe žít,
tobě chcem plašit zármutek a dát
ti radost, pane, neodsuzuj nás
k darmému prolévání slz, to nepřidá
přec naší kráse a my chcem být krásné! —

NEKLAN:

Pro mne snad? Hle tam, tam pod lipou
se lid probudí s úsvitem a bude se mě ptát:
Pane náš, Neklane, jsi připraven
dát ráznou odpověď a dát ji mečem?
Což spaly jste a nevíte nic z toho,
že lucký Vlastislav k nám snad už vpad
se svými tlupami a že se blíží,
jak zátopa že zachvacuje kraj,
jenž sluje mým, a že i vaši krásu
mi hrozí uloupit a rozšlapat

mé štěstí, zbortit v prach můj
chrám, můj chrám, v němž vy
jste měly dávno svoje místo!
Tak věci mají se, a vy si žvatláte,
jak kdyby nic se nedělo. Vždyť svítá!
Co odpovím?... Snad dlouhý čas,
mé paní, nevidím vás. Ó, vím,
že vaše těla hladová se těžko postí,
leč až se vrátíme jak vítězi,
tu s vámi dovršíme pak tu slávu.
Anebo také nepřijdem a cizí pak
vás muži budou v lokte brát...
Ó, kdyby to se mělo stát,
noste své dýky při sobě
a až vás obejmou, svou taste
zbraň a tak je předejděte v činu!
Tím dosvědčíte mi, co prve
jste chtěly slovy vyznávat, mé paní.

(Odchází.)

Jdu hledat místečko, kde noc
se ještě nevzdává a tam
mne nikdo nerušte. Chci sám
být pro ten zbylý čas.

(Zajde.)

2. ŽENA:

Ó, zdá se,
že kníže zestaral za tuto noc. Ba ano.

ČESTA:

Hleďte už zmizet, není, věřte, čas
teď pro vás, neboť laškování,
jak zdá se, konec svůj teď vzalo
na dlouhou dobu. Buďte zdraví
a v srdci noste, co si kníže přál.

(Odejde.)

1. ŽENA:

Nač asi myslíte, mé drahé?...

2. ŽENA:

Že lépe je být živou nevěrníci
než mrtvou milenkou.

3. ŽENA:

Že upínat
svůj život k sudbě těch, kdo řítí
se do zkázy, je bláznovství...

1. ŽENA:

Že žít
a milovat je víc než umírat! Já myslím,
že bychom měly zahoditi včas své dýky!

Konec 5. obrazu

TŘETÍ DĚJSTVÍ

6. obraz

Sídlo VLASTISLAVOVO, jizba, ve které žije BĚLA s BÁBOU. Před úsvitem. Za scénou je slyšet vyrůstající šum hlasů.

BÁBA:

Co nevidět šíp slunce protkne noc
a Vlastislav se vydá na pochod.
Dnes všichni muži, jdoucí do boje,
loučí se s ženami, jež nosí v srdci.
Sílu jim dají, sílu od nich vezmou.
Přijde i on a bude tvójí hanbou,
bude tvým prokletím, když nevyslyšíš.
Já musím odejít, hle, hvězdy blednou
a práce stojí před námi. Bud' moudrá!

(Odejde.)

BĚLA *(klesne na lůžko):*

Co ještě přijde? Ó, co ještě přijde,
můj otče, je to možné?... Sním? Což byl
by sen tak krutý? Ne!... Vždyť v noci,
když oči zavřu, se snem přichází
sem k mému lůžku on, můj Tyr!...
Už jistě ví, co stihlo mne...
Zdalipak na mne myslí v tuto chvíli?
Má krutá sudbo, marně svoje mračno
mi v cestu posíláš, ó, já ho spatřím!

Jinak bych byla jako hvězda bludná,
která se zrodila, leč nezáří...

DURYNK (*vystoupí*):

Má hvězdo
bludná!...

BĚLA (*v úleku*):

Och!...

DURYNK:

Má hvězdo smutná!...
A ruce k ňadrům přitiskla a prála:
Ne, ne, ne! A proč? Vždyť já
přec nehrozím a jestli kdekdo
se má dnes v noci k milostnému dílu,
já nejsem z nich, ó, nejsem!...

BĚLA:

Proč
všichni zde mě pronásledují?

DURYNK:

I já?
Já po prvé ti patřím tváří v tvář.
Bozi jsou svědky, že mne nepřivedl
za tebou slepý chtíč, mé stáří odolává
už lehko svodům krve. Ne, já přišel,
abych ti řekl, že tu nejsi sama,
kdo trpí jejich krutostí a po mstě touží.
Pohleď, proč přišel jsem: tys poupě,
jemuž je třeba slunce... Zde je mráz

v zimě i v létě. Lidská srdce mrazí...
Zde růže uvadá, neb oni jako zvěř
ctí ženu, dokud nepoddá se, ale pak —
pak, syti, přivlastní si její krásu
tak jako kořist, úlovek, nic víc.
Ó, vím, že ty bys mohla být
pro svého muže víc než soustem,
a proto chci ti pomoci.

BĚLA:

Ty?

DURYNK:

Ano, ano.

Však tiše, někdo by moh bloudit
tu těmi místy, slyšet naše slova.
Čas kvapí, nuže, slib mi, dívko,
že budeš ve všem poslušna mých rad.

BĚLA:

Co zbývá mi? Ó, kéž to není klam!

DURYNK:

A nyní rychle odtud, ostatní ti povím
na místě bezpečnějším, sem dorazí jistě
za malou chvíli Vlastislavův syn.
A přijde marně. Pojd'! Už svítá...

(Odejdou.)

Hluk za scénou začne sílit, po chvíli se ozve táhlé troubení rohu.

HLAS BOJOVNÍKA *(nejprve z dálky, pak se přibližuje):*

Hej, slyšte všichni, kteří dosud spíte!
Svá lůžka opusťte a bez prodlení
hled'te se připravit na dlouhou cestu,
k bitvě, k níž velký Vlastislav se chystá
a v které slavné vítězství nám kyne!

(Ztrácí se opět v dálce.)

ČESTMÍR *(zabuší na dveře):*

Prosím tě, otevři na malou chvíli
a dopřej mi, neb odcházím a kdo ví,
zda vrátím se, ó, dopřej mi to štěstí
naposled vidět tě! A nebud' krutá!

(Pausa.)

Dnes musíš vyslyšet, jsi má, jsi má!...

(Stane na prahu, ale jizba je prázdná... Zoufale.)

Zas marně přišel jsem! Já bloud!

(Klesne bezmocně na lůžko).

A jenom tvoje lůžko studené tu zbylo.
Tak málo pro toho, kdo touží!

(Hlava mu klesne do dlaní).

HLAS BOJOVNÍKA (*blíží se opět, až poslední slova zazní už ne-
daleko*):

Hej, slyšte všichni, kteří dosud spíte:
svá lůžka opusťte a bez prodlení
hled'te se připravit na dlouhou cestu,
k bitvě, k níž velký Vlastislav se chystá
a v které slavné vítězství nám kyne!

ČESTMÍR (*hořce*):

K čemu je toto vítězství? Já prohrál,
prohrál!!...

Konec 6. obrazu

7. obraz

*Knížecí síň v Praze. Je bílý den. NEKLAN zhrouceně sedí na svém
stolci, svíraje hlavu dlaněmi.*

ČESTA vstoupí se dvěma muži, jeden z nich nese knížecí meč.

NEKLAN:

Nic nechci slyšet!... Řekněte jim —
a věřte, nebude to lež — že náhlá
slabost zchromila mé údy...

(Přijme meč a vyčká, až ČESTA s muži odejde.)

Ted' — ó, ted'
se z tebe kníže ztratil, Neklane!
To, čím jsi nosil hlavu zpříma,

co nutilo tě v mravy knížecí,
to někdo ukradl ti dnes... A kdo?
Ó, kdo to jsem? — Poslední otrok
v knížecí jistotě žije svůj den,
zatím co ty se chvěješ otrocky
a jitro ti už není úsvitem,
leč počátkem hrozného konce.
Proč jen jsi přišel, lucký kníže,
proč celý život můj tak trpělivě
čekáš, proč jsi neuhodil,
když silou kvetl jsem — proč dnes
přicházíš vzít mi jediné a poslední
a vzít mi všechno tím: mou čest,
mou čest a slunné podletí mým šedinám!

(Meč mu vypadne z rukou. Trpce nad ním se zasměje.)

Kdyby to tušil otec, jeho syn
že spíš než tebe bude do rukou
brát pohár opojný a místo koňských
šjíjí ženy objímat, ó, řekl by:
já nezplodil to dítě... Běda mi!
Bozi, co teď? Proč život nevezalas mi,
Smrtko? — Vždyť je to jisté: teď
ho musím tak jako tak prohrát...

VĚDMA *(vystoupí):*

Jak často bývá dobrá rada drahá!...

NEKLAN:

Konečně přišlas! Už dlouho tě čekám!

VĚDMA:

Ó, je to zlé, když v takovéto době
začíná kníže žehrat na to, že je živ,
zatím co měl by blahorečit osudu,
že jeho moudrostí a silou zem
ted' stojí... Pohled, Neklane,
na toho muže. Ted' dva na ramena
ho pozvedli a mluví k lidu.
Červený kohout je ten muž,
červený kohout, který zapaluje.
Je mladý, silný jako tur a hlas
má hromový. Hle, jak mu všichni
visí na ústech.

NEKLAN:

Co s ním má být?

VĚDMA:

Ten muž by mohl vyhrát tvoji bitvu.

NEKLAN:

Pravilas?...

VĚDMA:

Ach kníže,
což nejsi při letech a k různým nemocem
tak náchylen v tom věku,
že z trochy kašle může přijít smrt?
Kdo brání ti, bys v zájmu země
za sebe jiného dnes nepostavil
do čela těm, co plní odhodlání
tam dole bouří?...

NEKLAN:

Má knížecí čest?! —

VĚDMA (*chlumně*):

Tu jde ted' o víc, než jen o tvou čest.
Tam o ty jde a o budoucnost země.

NEKLAN:

S ohněm si zahráváš!

VĚDMA:

A co nám zbývá?

NEKLAN po chvílce odhodlávání zabuší do štítu.

ČESTA (*vejde*):

Přeješ si, pane?

NEKLAN:

Vidíš toho muže?
Vylezl na balvan a mluví k lidu...
Přived' ho sem. A bez odkladu. Čekám!

ČESTA odejde.

Hle, jak ten dav div jeho ústy nedýchá!

VĚDMA:

A přec se nestane to, nač ted' myslíš!
Vždyť jaké plody bude mít ten strom —
vše je v mých rukou. Vzchop se, kníže!

(Odejde.)

NEKLAN:

Jen jedno vím, že smrt
a život kdyby dávali mi na vybranou,
smrti bych nikdy náruč nenastavil. Můj
je tento den, to slunce, kvas a vzduch!...
Leč kdo mi zaručí, že stý díl všeho
mi zítřek uchová a že mi nezmění a nepřetvoří
tu pestrou radost v nicku bezbarvou?

TYR (*vejde*):

Mne, pane, volals?

NEKLAN:

Mluv, kdo jsi?

TYR:

Nazývají mě Tyr. Za svoje zásluhy
můj otec dostal v jižních končinách
kraj žírné země. Tam teď žiji sám
se starou slepou matkou. To je vše.

NEKLAN:

A proč ses neukázal? Byl bych
rád tě obdařil svou přízní pro památku otce.

TYR:

Věř, kníže, nechci téhle přízně!
Ať patří těm, kdo prací znaveni
jdou odpočívát. Já však s příbojem
svých sil jdu hledat příležitost k boji
a ještě dlouho ne tu sladkou únavu,
jež uvazuje stáří...

NEKLAN:

Ó —

tato únava... ta není vůbec sladká!...
Vždyť stáří je jak loutka pod jařmem
svých let, jak tenká pavučinka,
již potrhá i neposeda vánek...
Jak houžev nepoddajná, vichrům vzdorující peň
je tvoje mládí však.

TYR:

I tys je měl!

Ó kníže, zvedni meč a celá zem
za tebou půjde ztrestat Vlastislava.
Já kdybych moc měl, již osud dal
tobě, já kdybych mohl —

NEKLAN (*kvapně*):

Ty bys chtěl?

Vím, že ti osud země leží na srdci
jak málokomu. Proč jsem zavolal tě:
hle, jsem stár a neduh zlý mě sklíčil.
Přesto neváhám svůj život obětovat vlasti,
leč rada starších usoudila tak:
je třeba silné, pevné ještě ruky,
jež dovedla by zažehnat ten mrak,
hrozící zemi.

TYR:

Neznáš mne!...

NEKLAN:

Věz, sami bozi

dali ten pokyn. Tato jistota,
že jejich přízeň chce tě provázet,
tě jistě přiměje, bys neváhal.
Pojď, rada starších dá ti plnou moc,
která ti patří jako vůdci vojsk.

(Odchází.)

TYR *(hledí do nádvoří):*

Osud těch všech mám za svůj vzít?
Ale to není už jen bolest má,
to bolest všech mi klesá na bedra!

Konec 7. obrazu

8. Obraz

Sídlo Tyrovo. Je večer. V temné místnosti osvětlené loučí sedí slepá Tyrova MATKA. Z domu sem zaléhá hluk — konají se poslední přípravy k přivítání TYRA a jeho NEVĚSTY.

MATKA *(vstane netrpělivě, tápá rukama):*

Hej, Zaro, Zaro, kde se touláš, děvče?

ZARA *(přiběhne udýchána):*

Tu jsem, má paní!

MATKA:

To je hezké!
Po celý den mě necháš samotnu
v té bezmoci, v té tmě, již na mne
dopustili bozi. Tak se domýšlím
jen z hluku, který naplňuje dům,
ač je mi utrpením sedět nečinně a ač
bych ráda ruku přiložila k dílu.
Je-li vše schystáno? A nemám
snad oči opuchlé, aby si nemyslel,
že tady pláču ze stesku? — Ač popřít to
si netroufám... Ach Zaro, vždyť můj Tyr
nevěstu přivede si dnes!

ZARA:

Věř, paní,
že celou duší při všem byla jsem,
co zchystáno je k uvítání Tyra
a jeho nevěsty. Sama jsem dohlížela,
by bylo maso šťavnaté a chutné
a aby medovina byla dosti chladná
a přec dovedla zahřát, rozjařit a aby lože
svatební bílými květy bylo ověnčeno.

MATKA:

A pištce pozvalas a hudce?
Jaká to svatba, hudba-li tam chybí!
A dobré pištce, dobré hudce, slyšíš?

ZARA:

Dva dny už hostím je a věř mi, paní,
že umí loudit z píšťal, z varyt svých

zvuky tak nylvé, divoké i sladké,
že srdce touhou zmámené hned láskou
úpí jak posedlé.

MATKA:

To nemá nikdy chybět!
Hudbou se probouzí to, co spí nejhloběji.
Vždyť vzpomínám, když kdysi před lety
svých zásnub slavila jsem den,
byla jsem hloupá, jak už děvče bývá,
když nezná nic než ten svůj kout.
Jen studánkám jsem plaše svěřovala
své sny a touhy... Až pak přišel *on!*
Když vzkázal mi, že se mu líbím,
ach, já se bála, byl jak hrom!
A chvěla jsem se jako list...
Jak sáhli hudci do varyt,
všechno to ze mne náhle spadlo!
Několik pousmáních, lehounkých doteků a slůvek
a byla ti to láska jako vichr!
Však dala život Tyrovi! — A hosté
ať se nenudí! Ať zahrají jim do skoku,
ať mají všeho, co jen hrdlo ráčí,
a ať jsou veselí! Jen se zas neboj,
kdyby si mladí divoče snad vedli,
trochu si houknout, to už patří k věci!
Jdi, jdi se podívat, zda nejedou!...

(Sama.)

Ó bozi všemocní, já zasloužila
jsem toho trestu: nevidět, leč on

je čistý před vámi jak padlý sníh.
Přejte zdar jemu, jeho domu i těm,
jež zplodí, jeho činům všem...
Chci raděj neviděti jeho štěstí,
než svědkem bezmocným být jeho strádání.
Už dávno nehýčkám své vlastní líce,
vždyť od chvíle, kdy přijde ten,
jemuž dá žena v plen svou krásu,
ona je ničím, její plod je vším!...
A s jakou hrdostí jsem podala mu prs!
Jen křič a rost', můj orle! To jsem šeptala
a slzy díků smáčely mi tvář...
A což mi vadilo, že s jeho rozpukem
se blížilo mé stáří? Vždyť jsem já
v něm znovu zářila a kvetla!
To není rouhání, ach, nedivte se matce!...

(Klesne vyčerpána s hlavou ve dlaních)

Venku se ozve hluk, ale nezní jásavě. Vše umlká chvilka ticha.

TYR vstoupí, stane na prahu. Spatří MATKU.

MATKA *(pozvedne hlavu):*

Což ještě nepřijel?

TYR:

Ach ano, matko.

MATKA *(se ulekne):*

Tyre, tos ty?! A proč ten vzdech?

TYR přistoupí k ní a políbí ji.

Rty se ti chvějou, co se stalo?
Tolik jsem trpěla tou samotou!
Ale proč mlčíš? Co je s tebou?
Ty nepřicházíš s dobrou, Tyre!
Říkal jsi, maminko, až uslyšíte
před domem koně nedočkavě ržát,
až uslyšíte jejich divý dusot,
to se svou láskou budu přijíždět!

TYR:

Ale kůň nezaržál a v jeho cvalu
hřímala bolest, hřímala hněv...
Ach matko, zle je, zle je!
Tu, pro niž jel jsem na knížecí hrad
tu polapil mi lucký Vlastislav!

MATKA:

Ne, nevěřím! Ó, snad bys nežertoval
tak krutě s matkou?!

TYR:

Ta rána je těžká...
Leč mám se schoulit jako pes?
Věz, vojska Lučanů už vtrhla k nám
a já —

MATKA:

To neříkej!

TYR:

Ach matko,
celá zem zvedá se jak jeden muž
a celá kypí hněvem na vetřelce
a jak bych já — ó, to bych nebyl
syn svého otce, to bych nebyl
hoden už ničeho než pohrdání!

MATKA:

Ty mě chceš opustit?

TYR:

Já musím, matko!

MATKA:

A kdo vás povede? Vždyť neslyšela jsem,
že by byl kníže proslul někdy tím,
co teď mu hrozba války vnutí: vůdcovstvím!

TYR:

Věz, matko, jsem to já, kdo tímto úkolem
byl pověřen...

MATKA (*se ulekne*):

Ty? Synu!

TYR:

Dobře vím,
že pod tím břemenem by snadno klesl,
kdo uvázal by se v ně pro obdiv,
či z pouhé ctižádosti, pro pochybný zisk.
Já však mám důvod nad důvody,

bych se vší mužností, co jen jí v sobě mám,
do boje vytáhl. Ó, nechci vydobýt
si slávy, jenom dojít pomsty!

MATKA (*přemáhá bolest*):

Vím,
že to uděláš, vím, že tě nesmím
zrazovat, neboť máš právo jednat tak,
jak jednáš. Jdi, svolěj hosty. Pověz jim,
že aby přišel ten kvas svatební,
musí být kvasem bitevním dřív vykoupen.

TYR odejde. ZARA odvádí MATKU.

Je-li pak prostřeno k té svatbě
a je-li lože ověnčeno květy bílými?...
Sáhnou-li hudci do varyt a fouknou
pištci do píšťal? A přec to musí být!
A můj syn stane jako vítěz!

(Zajde.)

HLASY ZA SCÉNOU:

Jsme s tebou! Do zbraně!

TYR (*za scénou*):

Už jenom tato noc nám patří,
neb za úsvitu vyrazíme.
To je to jediné, nač mohu nyní pít:
tož, na vítězství!

(Vchází s číší, hovoří nad svatebním lůžkem.)

Kdyby ten zlomyslník Osud
se mnou si nepohrál, byl bych teď
tu číši pozvedl a řekl:
na zdraví vám všem a zvláště tobě
na zdraví, má lásko! A neklop cudně oči,
mezi svými jsi a já ti, při bozích,
v nejmenším neublížím... Naopak,
pro tebe náruč otvírám, má krásná,
vždyť dosud čeká lůžko z bílých květů,
tajemství noci čeká, které spolu
budeme toužit znát a které poznáme,
dříve než bílý den se ozve rozbřeskem...
To vše by bylo dnes a byl by smích
a zářily by tváře, nebýt toho,
jenž bez milosti udusal mé štěstí.
Ó, nebýt vraha Vlastislava!
Draze mi zaplatí ty slzy!...

(Zahledí se do noci.)

Noc... A já jsem opravdu už unaven!

(Spatří vrátivší se ZARU.)

Je to snad trest, že byl jsem zlý
a krutý někdy bez příčiny?
Zaro, jak cvrčci vrní! Teplá noc...
Teď bych se natáh rád jak dřív
do hluboké a vonné trávy... Přístup blíží!
Víš ty, kam odcházím a že se možná
už nikdy nevrátím v ta místa?

ZARA:

Musíš se vrátit, pane!

TYR:

Je mnoho horoucích a velkých přání,
která si plnit nemůžem. Už na to nemysli,
dnes není zítra, dnes tu jsem
a se mnou ty... Snad měla tvoji krásu...

ZARA (*pochopí*):

Ta... byla jistě krásnější!

TYR:

Kdybych tě, Zaro, požádal...

ZARA:

Co já
ti mohu, pane, dát? Nic nemám...

TYR (*objímá ZARU*):

Vždyť sebou možná naposledy ženu objímám...

ZARA:

Jinou přec miluješ, po jiné toužíš!

TYR:

A přec tě líbám, jak bych líbal ji...
Jsem plný bolesti a přesto rád,
že *jsem!*

Konec 8. obrazu

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

9. obraz

V ležení Vlastislavově před bitvou. Slabé svítání. Bojovníci obklopují VLASTISLAVA a DURYNKU.

ŠPEH (*k VLASTISLAVOVI*):

Připlížil jsem se k nim, můj pane,
až co by chlapec lukem dostřelil.

VLASTISLAV:

Já jako chlapec špatně nestříle!
— Kolik jich je, tos nespočítal?

ŠPEH:

Dost k tomu, myslím, aby soupeřem
nám byli vážným v této bitvě.
Podivný klid tam vládne ležením.

VLASTISLAV:

Náš statný nepřítel už strachy nedutá.

ŠPEH:

A pak jsem viděl starce tam,
jak houfcům mladých něco vykládali.
Slovům jsem nerozuměl, ale hádám,
že učili je vládnout zbraněmi.

VLASTISLAV:

Ó, je to bída, země mírem zkolébána
když nahonem se učí teprv válčit.
Jeden můj muž, jsem jist, že na dva z nich
si stačí. Jdi a sleduj dál
ostřížím zrakem každé jejich hnutí.
Co je to tamhle?

DURYNK:

Tam?
Dva mladí kohouti se muchlují!

VLASTISLAV:

Snad není to můj syn!

DURYNK:

Tak zdá se!

VLASTISLAV:

Namoutě! Jak se rozlítíl ten chlapec!
A jak už taky hrbí šíj, i hled'me,
ruce tře o boky jak starý rváč!
Jdi pro něj, což se tohle sluší?

(Sám.)

Jak se mi podobá v té chvíli!
A k čemupak by bylo jeho mládí,
kdyby se o vše nedovedlo bít a prát
a kdyby nikým nedalo si uloupit
ni brvu z obočí?

DURYNK (*přivádí ČESTMÍRA*):

Tvůj syn!

VLASTISLAV (*k ČESTMÍROVI*):

Mám chuť ti jednu plesknout přede všemi!

Teď, před bitvou, a takhle silou plýtvat!

Ajaj! Ten škrábanec, což tak se postavit
chceš nepříteli tváří v tvář?

Budou ti říkat podrápaný běs
a smát se budou, že tě matka
přivedla na svět v trní, fuj!

ČESTMÍR:

Kdybys ty, otče, prve byl v mé kůži —

VLASTISLAV:

Ó, snad si tvrdit netroufal
tvůj lýtý sok, že jeho chmýří
mu vypučelo o den dřív? Tím
kdyby provinil se, už je hoden pomsty.

ČESTMÍR:

Ty se mi, otče, vysmíváš!

VLASTISLAV:

Můj synu,
není čas prát se s posměváčky.
Konečně nadešel náš den: tam za tím
pahorkem je dlouho čekaný náš nepřítel.
Věřím, že za pomoci bohů, u nichž jsem
všechny své škraloupky si smyl
hojnými oběťmi — jak doufám —

ta bitva skončí vítězně. Vy dva
budete se stem mužů — to těch nejlepších —
čekati na příhodnou chvíli. Nepřítel,
jsem jist, že neprohlédne lest
a jako herka prašivá se rozjaří a vrhne
do boje. My bez milosti, v zápalu
se budem bít, jak vlci zakousnem
se v tělo protivníka z několika stran.
Až schopni nebudou společně útočit
a každý bít se bude na svou pěst,
až ztratí jistotu, vytrhneš, Durynku,
a s tebou tu můj syn mi na pomoc.
Svým lidem vysvětlí můj záměr.
Ty, synu, poslouchej teď ve všem Durynka,
a všechnu mužnost, co jí v sobě máš,
dnes vyburcuj. Nikoho nešetři a věř,
že dnešek ti dá víc než kopy kázání
a moudrých průpovědek.

ČESTMÍR:

Ano, otče...

VLASTISLAV:

Nepotrpím si na něžnosti, ale tentokrát...

*(Obejme syna a políbí ho, ale je na něm vidět, co ho stála ta
něžnost námahy.)*

Osud je někdy starý břidil!... To snad stačí! —

*Zatím, se bojovníci shromáždili. VLASTISLAV vystoupí na vyvýšené
místo, za ním jsou DURYNK a ČESTMÍR.*

VLASTISLAV (*si vynutí ticho a pak mluví honosně*):

Vy, v mnoha bitvách zkoušení,
na dosah ruky máte poslední své
vítězství. Dnes, věřte, k hotové
se věci hotovíte, neboť orli dnes
se budou potýkati s havrany v té bitvě!
Ó, dřív než prchnou, vrhněme se na ně
náhlým útokem. A jestli do minulých bitev
jste chodívali ze zvyku, pro snadnou kořist,
dnes jděte, jak by nesmrtelní bozi
uvidět chtěli ve vás jedinečnost muže!
A volejte, ať mohutný náš křik
dá vědět nepříteli, jak jsme při síle!

VŠICHNI:

Do zbraně! Vzhůru!! Do zbraně!!!

Konec 9. obrazu

10. obraz

V ležení Tyrově. Časné ráno. Shromáždění BOJOVNÍCI a LID.

TYR zvolna přichází v rozhovoru s několika muži.

CHLAPEC (*se vytrhne matce a běží k TYROVI*):

Člověče velký, skryj mě u sebe!

TYR:

I hled'me!

CHLAPEC:

Matka mě pronásleduje!
Chce, abych věčně u sukně jí stál,
a já — —

TYR:

Nu, copak, broučku?

CHLAPEC (*pohněván*):

Ach, i ty
mě takto nazýváš? — Já nechci!
Jsem silný dost, bych uzvedl
alespoň luk a šípy v toulci.

TYR:

I ty chceš bojovat! A proč, to víš?

CHLAPEC:

Chci sebe bránit...

TYR:

Ó, nemluvíš pravdu,
vždyť naopak chceš život svůj
dát v sázku.

CHLAPEC:

Já — chci bránit matku.

TYR (*dojat pohlédne CHLAPCE a políbí ho*):

Chlapče! Mí drazí, věřte, kdyby bylo
to v moci vůdce, dodat statečnosti
vojákům slovy, zdržel bych vás rád.

Ježto však nepřítel už stojí před námi
a málo času zbývá na povzbuzení,
dopřejte, abych vás teď směl
byť skromnými podnítit slovy.
Ve válce mají sice všichni
tak často stejnou odhodlanost k boji,
leč nestejný je záměr jejich vítězství.
Vždyť oni bojují za slávu nemnohých,
my zápasíme za vlast, za svobodu lidu
i svou a za poslední spásu.
Oni jen proto aby pobrali náš majetek,
a my, abychom ochránili před nimi
své drahé dítky, manželky a rodné.
Proto jsem přivedl je sem,
by jeden každý z vás byl pamětliv,
že každý krůček zpět v bitevním poli
uspíší zkázu těch, kdo jsou vám nejdražší:
ženy, jež získali jste si svou láskou,
i děti nevinné, jež ony porodily,
své matky, kterým dlužni jsme
za všechno, co nám bez výhrady daly,
za lásku, které nic se nevyrovná
pod sluncem, za staré otce naše,
kteří živili nás dlouhá léta, zemi
a dědy učili nás ctít a pluhem vládnout.
Za všechny zvedněme svou zbraň
a budme neproniknutelný štít,
jenž střeží štěstí domova.
Tam, za tím táborem,
tam leží naše velikost a sláva!

HLASY:

Lučané hnuli se! Jak hřmící stádo
valí se s divým pokřikem! —

TYR:

Dost tedy slov,
ať zbraně promluví! A přivítejme
je všichni odhodláni: že buď zvítězíme,
anebo čestně padneme — nic mezi tím.
Do zbraně, vzhůru, za svobodu země!!

Mocné pozdvižení, volání.

Konec 10. obrazu

PÁTÉ DĚJSTVÍ

11. obraz

Stranou Vlastislavova ležení u Turského pole. Les, balvany, kryté místo.

MLADÍK:

Slyš, bitva zuří jako zběsilá!

BOJOVNÍK:

Najde se někdo, kdo ji zkrotí.

MLADÍK:

Chtěl bych však při tom být! Přijít,
až bude po všem, ne, to se mi nechce!

BOJOVNÍK:

Nač svaly napínat, když kníže neporučil?
V studánce nohy smočím si,
vrací to svěžest a bude jí třeba,
až zaječí náš nepřítel nám ukáže své paty.

MLADÍK:

Tiše, tam vidím Durynka! Jde sem!
O strom se opřel teď a hledí
jak bez ducha... Co je to za člověka?

BOJOVNÍK:

Kdyby jen ohlas šarvátek a půtek,
co on jich za sebou už má,
kdy k tobě dolehl, pak by ses neptal.
Neb on, ač nevtírá se jako leckdo,
nedá ti zapomenout, že jsi ho
kdy potkal. Ten o strom opřený,
ten bez ducha, ten člověk ve smutku,
ten nosí ještě druhou, horší tvář.

MLADÍK:

Cosi jsem slyšel!

BOJOVNÍK:

Když byl mlád,
zamiloval se jako všichni blázni,
leč chudák neměl ji čím vyplatit.
Tím víc ho její půvab nedostupný lákal.
I unesl ji. — Byla prý tak krásná,
že někdo z mocných doslechl se o ní.
A šťastný blázínek, když z lovu
jednou přišel — klec našel prázdnou...
Proto já říkám: šťasten ten,
kdo s ženami se nedal nikdy zaplést.
Mne na tu vějičku by nikdo nedostal.

MLADÍK:

Už zmizel!

BOJOVNÍK:

Rychle, teď my dva
půjdeme k studánce, ó, včera jsem ji našel

a je ti k zulíbání, potvůrka, a čistá,
a plno oblázků se po dně válí! — Bitva?
Dost na nás zbude jí! — A nadšení?
Zabíjet budeš, o víc neběží, anebo...
anebo budeš zabit, a tu běží o vše.
Co potom s nadšením? Ta bublinka
ti v srdci hnedle splaskne, věř.

(Odejdou.)

BĚLA:

Už ani o krok dál! A pověz přímo:
proč jsi mě přivedl až sem? Co chceš?

DURYNK *(hledí k obloze):*

Ubohý luňák! Luňák ubohý!...
Tak často stává se, že úkaz přírody
nám připomene něco, co nás trápí.
Ten luňák mlád je, bezstarostný
a netuší, že smrtonosná střela
může jej stihnout právě teď v té chvíli.

(Střelí do vzduchu.)

Jak víš, já pěstounem byl knížecího syna.
Nač zapírat to? Přirostl mi k srdci
ten plavý chlapec. Mám ho rád.
Tím víc teď jeho osud na mysli mi tane.
Neb — mám své zprávy — v této bitvě
Vlastislav poztrácí svou dávnou slávu.

BĚLA:

Co na mně chceš?

DURYNK:

Je Vlastislavův syn
jak divý po tobě a měj to za své štěstí,
neb ne jeden z těch mužů zde
laskomin na tebe má plná ústa,
leč jeho výsost zelená tě chrání.
Teď mu dát pouze náznak: chlapče, ber,
jak cvrčka hned ho v hrsti máš.

BĚLA:

Tys volnost slíbil mi a teď,
tím slibem vylákav mě sem,
jednáš jak oni podle!

DURYNK:

Neklam se!...
Chci býti upřímný. Já prosím tě,
bys pro dnešek svým ženským kouzlem
kněžice spoutala a tak ho uchránila
hrozného konce. Neboť kdybych já
přišel a řekl: prchněme, ta bitva,
kterou tvůj otec započal, ta špatně skončí,
vím předobře, že jeho zbrklé mládí
by nedovedlo zvážít těžkost chvíle
a zbůhdarma by šlo pro jistou smrt.
Tu ten měch s kvasem opojným
ti k ruce dávám — uspíší tvou práci
a jeho mladé chlípnosti ulomí zoubek.

Za to jsi volná, běž si, kam ti libo.
Vím, že mě pochopíš, jdu pro Čestmíra.

(Odejde.)

BĚLA:

Co zbývá mi než vykoupit si sama
svou volnost, štěstí za cenu té hry!
Zas býti nástrojem a nedat znát,
že srdce vzpouzí se a krvácí v tom jařmu,
jsouc plno touhy neklamat, žít v pravdě.
Ach lásko, nebud', nebud' jako olše,
jež v tůni vidí jenom sebe samu,
sebou se kochá, pro sebe se trápí.
A nebud' slepá teď a nelítostná,
ten chlapec přijde-li, pak přijde s tebou!
Kéž zranit nemusím ho tím, co nedám,
a tím, co dostane, ať zachráním ho!

(Sejme kuklu z hlavy.)

ČESTMÍR *(stane překvapen, odloží oštěp):*

Ne, to je kruté, tak si se mnou hrát!
Proč bereš na sebe podobu té,
kterou teď spatřit zde bych nedoufal,
i kdyby slíbila, že přijde?

BĚLA:

Co mám být,
když nejsem, co se zdám? Pojd', chlapče!
A foukni do mne, uvidíš, jak bílý prach

se rozletím a ty mě budeš chytat
bezmocně do dlaní...

ČESTMÍR:

Ó, dost té hry!

BĚLA:

Ach ne, jsem stkána z paprsků a oči
zamneš-li, změním se v starou vrbičku.
Ta bída, mě tak uvidět, však tobě
bych dala proutí na píšťalku...

ČESTMÍR:

Netrap mě déle, nebo budu věřit,
že opravdu jsi jenom krásný klam,
leč jsi-li ta, již podobu teď nosíš,
věz, tato místa dnes jsou dobrá pro muže —

BĚLA:

A já jsem žena, jestlipak to víš?

ČESTMÍR:

Nemáš přec právo tak mě pokořovat,
vždyť jedná s tebou tak, jak nikdo nejednal by.
Není to slabost, leč přemíra lásky,
když ukazuji ti svou lepší tvář!
Netuším věru, proč jsi přišla,
když chceš být chladná jako dřív.

BĚLA:

Má bába říkala, že mnohý muž
zná vzdychat pro ženu, až láskou šílí,

leč nedovede pro ni žít, boj o ženu
je mu spíš bojem o rozkoš než o ni.
O tobě vím jen to, že skutečně se zdáš
být jiný nežli ostatní, snad lepší.

ČESTMÍR:

Kdybys jen pohledem či slůvkem
mi naznačila, že mohu přec doufat,
jak mocná křídla by mi narostla té chvíle!

BĚLA:

Tys pravil křídla? Snad je láska dává...
Leč jejich perut' změnil čas a útrapy
a vleklý zápas s nimi často v kosinku,
jež budí leda smích, že měl bys uvážit
ta smělá slova. Pokus se vyplnit
mi dvě tři přání — nechci nic,
co splnit nemohl bys nebo neuměl.
Však proto, chlapče, že ta přání
provázet musí vroucí touha splnit je
a nesmí tlumit nic tvé odhodlání,
ten nápoj ke rtům pozvedni a pij!

ČESTMÍR:

Z té duše rád!

(Pije.)

Tvé první přání?

BĚLA:

Abys jak teď už nikdy nešlapal
po chudobce, jež u nohou se krčí
a neví, chudinka, že darmošlap
jí zničí všechnu krásu.

ČESTMÍR:

Vždyť nemám křídla, abych mohl létat!

BĚLA:

A prve říkals: láska mi je dá...
Tu napij se! Pij na vítězství!

ČESTMÍR:

I na to piju rád.

(Pije.)

Leč na čí nepovědělas —

BĚLA:

Tož na vítězství těch, kdo pro dobrou
věc tasí.

ČESTMÍR:

Láska je dobrá věc!
Tvé druhé přání?

BĚLA:

Zní, abys řekl mi,
kam den co den tam na nebesích hvězdy
mizí a proč je obloha jak bezedná?

ČESTMÍR:

Ach, jak to mohu splnit? Musel bych
křídla mít!

BĚLA:

Vždyť říkals prve:
láska mi je dá. Že by tě podvedla?
Či čekals od ní víc, než může dát?
Pij na zdar toho, co teď v srdci nosíš!

ČESTMÍR:

Už dopil jsem... a poslední tvé přání?

BĚLA:

Nemohu dál! Ach, dost té hry!
Tvé oči odzbrojily by i lháře,
kterému není zatěžko plést slova.

ČESTMÍR (*klesá omámen nápojem*):

Mé oči... proč je nevypálil
nějaký běs, než tebe zřely!

BĚLA se sklání k němu.

ČESTMÍR:

Jsem pojednou tak sláb, tak sláb!...
Proč mlčíš? Zbylo třetí přání...

BĚLA:

To patří tobě.

(Líbá jej.)

ČESTMÍR (*ruce mu klesají mdlobou*):

Jak jsem šťasten!
Je mi tak divně, jako by mě opil
ten polibek, to štěstí... ach!...

BĚLA:

Ten šťastný úsměv!... Já ho probudila
na jeho rtech a sama pláču...
Můj první polibek — a já ho dala
tobě, ač jiný měl ho mít. A vím,
že nebyla to hra, ty zasloužíš
část oné oběti, již přichystala
jsem pro toho, kdo o ni prosil
dříve než ty a jemuž patří.
Leč pozná-li, že cizí ústa sňala
z mých před ním už pel nedotčení? —

ČESTMÍR (*ze sna*):

Ach, neodcházej!...

BĚLA:

Proviním se snad,
když druhým polibkem si vezmu zpět,
co prvním v soucitu jsem dala...?
Kéž zlo se vyhne ti a najdi si své štěstí!

DURYNK (*vystoupí*):

Svůj úkol splnilas. Jsi volná!
Běž tímto směrem, dostaneš se ke svým.
A věz, že vítězství se rozhodlo vám patřit.
Vlastislav volal o posilu
a volal marně, už se nedočká!

BĚLA *(na odchodu):*

Snad bych ti měla říci: díky...

DURYNK *(temně):*

Není třeba!...

(Sám, strnule nad ČESTMÍREM.)

Jako by mrtev byl... ten živý zde!
Syn té, kterou jsem miloval! Už dávno
usnula neprobuditelným spánkem, dávno!
A dosud jsem se nepomstil, má drahá!
Mnoho jsi podědil z bývalé krásy
povedené matky. Snad, snad křivdím jí,
když proklínám to lůno, v kterém nosila
tě z něho, pro něho, jenž mi ji vzal.
Neb ty jsi zabral místo mému synu,
ty, hezký pse! Ó, že se jen mohla
tak zapomenout, změnit v pelech lůžko,
které já pro ni připravil, ó, žel!
Když kníže objímal, bylo to víc
pro její smilstvo!...

(Zvedne oštěp Čestmírův.)

Hle, tvá zbraň!

(Láme oštěp.)

Tak jako tento oštěp zlomím vše!
I tvoji slávu, kníže, pse!
Ať si je kuta z nejlepšího kovu! —

(Nad ČESTMÍREM.)

Ach, ty se usmíváš! Ó, pouhé pomyšlení,
že jeho krev ti v žilách obíhá a on
že údům tvým dal tvar a ve tvém mládí
že tíha jeho let se opět zvedá z prachu,
už pouhé pomyšlení na to vše mi bere
rozvahu a ponouká mě k činu,
který se černá od samého zla!
Své bílé hrdlo chraň si, chlapče!

(Tiskne ruce k prsům.)

Ó, nebud' nedočkav,
vždyt celý život čekal jsi, proč teď,
když věci dostávají spád, nechat se strhnout?
Vždyt' ty sám držíš otěže i bič teď
ve svých dlaních!...

Konec 11. obrazu

12. obraz

*Sídlo Neklanovo, knížecí síň v den bitvy na Turském poli. Na scéně
NEKLAN, vyčkávající posla, kterého vyslal k Turskému poli.*

NEKLAN:

Po celý život svůj já mužů nevšímal si,
jež plodí tato zem, a přece doufám,
že pod tím břemenem, jež na bedrech jim leží,
dnes neklesnou a zvítězí! Ó ženy,

koho jste zrodily — zda vítěze či skety?
Oč víc bych miloval vás, ctil a chválil,
jestliže chrabrost porodily jste v svých synech.
Ne-li, pak kletba vám a trest,
že krásou máte a že jste bez užitku!
Bozi, ó, vím, já často zapomínal,
a přece prosím: stůjte při mé věci!
Proč mlčíte? A proč jsem sám, tak sám?!

(Zabuší do štítu.)

Hej, kde jste kdo?... Hle, uprchli! Jsi sám!...

(Klesne vyčerpán na knížecí stolec s hlavou pokleslou na prsa.)

HRBÁČ *(vstoupí nepozorován, po chvílce ticha):*

Je marné volat. Dům se chvěje bázni.

NEKLAN *(pozvedne hlavu):*

Ty, blázne?

HRBÁČ:

Jaks to poznal? Ano...

A jenom proto — nerad bych se chválil —
že nemám, proč bych pobíhal a zoufal.

NEKLAN:

Pověz mi, blázne, co jsem já?

Cítil jsem kdysi... Ted však marně

se k sobě obracím... Ó, nenalézám nic!

HRBÁČ:

To, co jsi našel, to zřejmě jsi, nic víc!

NEKLAN:

Jsem mocný! —

HRBÁČ:

Nemocný! Vždyť proto přece
svou bitvu jinému jsi vyhrát dal.

NEKLAN:

Ó, lžeš!

Jsem pánem tvého života a smrti!

HRBÁČ:

Leč svého nejsi! Běda tomu pánu,
jenž vlastním otrokem a sluhou dá se vést
cestou a necestou a nenalézá síly
řící mu: Stůj, kam vlečeš mě, já nechci!
Hle, já, tvůj blázen, přišel jsem ti říci,
že odcházím a poslední má slova
jsou ta, že nebyl jsem, kdo bláznil,
že do ok pravdy sám jsem blázný chytal!
Leč jsem už stár a cítím: smrt se blíží...

NEKLAN:

Zadrž svá slova!

HRBÁČ:

K tomu nejsem moudrý.
Té moci nemáš, bys mi zavřel ústa!
Jsou — já to vím — jsou kraje země volné,

jsou louky kvetoucí a stromy, slunce, ptáci —
já jako pachole jsem s nimi žil a tam se vracím!...

NEKLAN:

Já však ti poroučím, bys zůstal!
Jsi můj, já volnost nedal ti!

HRBÁČ:

Ach! Vskutku?

A přece odcházím. Já na hnojišti
sic dlouho kokrhal, leč k smrti nerad
bych na něm zcepeněl...

(Odejde.)

NEKLAN *(křičí zsinálý vztekem):*

Ó, lhal jsi, lhal!

(Buší do štítu.)

Chytněte lháře, zdržte ho a zbijte!
Sic rozsemení jako plevel slova,
která mi vmetl do tváře a která lhala!

(Násilím se uklidní.)

Jdi, bláhový — vždyť čím jsou slova blázna?
Ta přec tě neušpiní, ať z nich špína kane!

Za scénou hluk, který se rozmáhá a blíží.

Bud' klidný, klidný bud'!

HLAS ZA SCÉNOU:

Jak radostná to zpráva!

POSEL (*vběhne udýchán*):

Pane, jak šťasten jsem, že mohu oznámit
zvěst plnou radosti, jež zaplaší tvé chmury,
jež celou zemi napřímí a vrátí zase
po době nejistot nám vytoužený klid:
Věz, že tvá vojska, která vede Tyr,
zdrtila Lučany a jejich zkáza
je zřejmá už jak den po temné noci!

NEKLAN:

Řekni to znovu! Opakuj ta slova!

POSEL:

Statečný Tyr už rozhodl v té bitvě,
jež se nám zdála být tak nepříznivá.
Já viděl ho — ó, má-li země orly,
pak on je největším, tak chrabře
si počíná, že tam, kde on se bije,
nepřítel prchá ve zmatku!
Je šťastna matka, jež mu dala žítí
a šťastna země, pro kterou šel v boj!

NEKLAN:

Již ustaň! Jdi a pověz všem,
že... vítězství, jak zdá se, naším
chce se zvátí!

POSEL:

Ó, nic pro tu chvíli
mi není světejší!...

(Odejde.)

NEKLAN zřejmě zneklidněn přistoupí k oknu.

VĚDMA vstoupí, pozoruje NEKLANA.

NEKLAN *(ucítiv její pohled, se otočí):*

Tos ty?

VĚDMA:

Chci uvidět tvůj jásos.

NEKLAN:

Pak přišlas marně! Hle, já nejásám!
Čí bude toto vítězství? Jen slepý nevidí,
že zvítězí-li Tyr, je málo jisté,
zda z jeho vítězství my zvítězíme.
Nad slunce jasné je, že jeho ctižádost,
jež v každém muži dřímá, probudí se
a jistě dav svým nadšením ho zláká
sáhnouti po moci, v níž nakrátko teď dlí.

VĚDMA:

Bud' klidný, Neklane, já nedopustím,
aby můj rod, rod Přemyslovský,
byl dneškem ohrožen.

NEKLAN:

On nesmí žít!

VĚDMA:

Tyr nechal přivést dnes k Turskému poli
ženy a matky těch, kdo bojují. Já s nimi
smísím se a snadno dojdu cíle. Poruč přinést
měch plný medoviny.

NEKLAN:

K čemu?

VĚDMA:

Vysychá přec v hrdle
po parném dni a jím i dnešek byl.
Někdo se optá: doušek vody mít!
a já mu posloužím. Mám jed, jenž v malé chvíli
přinese zkázu tomu, kdo ho pil.

NEKLAN chvíli strnule hledí na VĚDMU, pak zvolna zabuší do štítu.

ČESTA vstoupí.

Chvilé ticha. NEKLAN sbírá síly.

ČESTA: Volal jsi, pane?

NEKLAN *(se rozhoduje):*

At' hned této ženě
měch plný medoviny přinesou!
A ještě toto: posel donesl mi
radostnou zprávu od Turského pole:

stav věcí změnil se, leč koně osedlané
měj přesto po ruce a jdi uklidnit ženy.
A oznam všem, že vítězstvím si jist,
na místo bitvy odjíždím vzdát hold
chrabrému Tyrovi!

(Vyčká odchodu obou, pak s úlevou.)

To vítězství je mé!

(S divokou radostí.)

Ó, lhal jsi, blázne!

Konec 12. obrazu

13. obraz

*Krajina u Turského pole v čas bitvy. Balvany, stromy. Na scéně
VLASTISLAV s několika bojovníky v prudkém boji.*

BOJOVNÍK *(přibíhá zraněn):*

Češi se bijí, jak jsme nečekali,
a jejich vůdce je sám Perun, zdá se!

POSEL *(klesne k nohám VLASTISLAVOVÝM):*

Ó pane, zle je s námi!
Ti, kteří byli s Durynkem, jsou pryč.
Dva zastih' jsem, když do zaječích brali.

VLASTISLAV:

Psi!

POSEL:

Durynk sám je původcem té zrady!

VLASTISLAV:

Lžeš!

POSEL:

Pane, rozhlásil,
ty že jsi padl už a déle vzdorovat
že pouhé bláznovství by bylo —

VLASTISLAV:

Nevěřím! Můj syn —

POSEL:

Ó, bojím se,
že ztratil se tvůj syn. Já hledal ho.
Jak by se země po kněžici slehla.

VLASTISLAV (*tasí svůj meč, běží vzhůru*):

Skutečnost svou hroznou jistotou
vše překřikuje: zrada! Jak mohlo stát
se to, co stalo se?! Hej, zvedněte své meče!
A budme hradbou, která zastaví
ten příval těl!

BOJOVNÍK:

Jen slepý nevidí,
že další boj je pouhé šílenství!

PRCHAJÍCÍ BOJOVNÍK:

Komu je život milý, prchni, chraň se, chraň!

VLASTISLAV:

Dál ani o krok, stůjte, psi!

BOJOVNÍK:

Tvá věc je ztracena, leč my? Ó, my máme přec pro co žít a utíkat!

VLASTISLAV:

Stůjte! Jsem silnější než zrada!

ČESKÝ BOJOVNÍK (*přiběhne s několika dalšími, pronásleduje LUCĀNY*):

Hle, tu je Vlastislav! Ó, usopti se hněvem, a přec: jak my ti ustelem, si lehneš dnes.

VLASTISLAV (*tne BOJOVNÍKA*):

Ta slova splatíš mi!

ČESKÝ BOJOVNÍK (*smrtné zraněn*):

Ty vlku!

BOJOVNÍCI:

At' zhyne Vlastislav! At' zhyne!

VLASTISLAV (*se brání přesile*):

Kobylčí národe! Jste k tomu dobří, osypat vřeštivým chumlem nepřítel, kdo z vás však by dokázal sám stanout proti mně, kdo z vás?

TYR (*bojoval za scénou, přivolán jménem Vlastislavovým vyběhne s obnaženým mečem*):

Ó, kdyby nikdo, já tu výzvu přijímám!

VLASTISLAV:

Ty? Kdo jsi ty? Já neznám tě!

TYR:

Já nejsem kníže, kdybych jím moh být,
byl by ses neodvážil na lup jít!

VLASTISLAV:

Dost řečí!

TYR:

Jsem hotov k boji víc než k slovům, kníže!

Zkříží své meče, prudký zápas.

BOJOVNÍCI:

At' chrabrost tvá tě neopustí! Bozi at'
tvou ruku vedou, Tyre! Hled'te, Vlastislav,
miláček Štěstěny a dítě slávy, se dostal
do úzkých. Tyr vítězný se střetl s ním.

VLASTISLAV:

Váš lid má jazyk zdatný.

TYR:

A slouží mu ke cti,
že totéž říci musíte o jeho meči!

VLASTISLAV:

Pozor
dej! Je vidět, že jsi s medvědy
se často potýkal, můj soku!

(Poraní TYRA.)

TYR:

Pravdu máš!
A když už s medvědy, tož také s vlky!
Když tyhle potvory jsem při loupeži zastih,
svým mečem jsem jim kůži vyprášil: hle, tak!

(Poraní VLASTISLAVA.)

VLASTISLAV *(vztekle zasyčf):*

Kníže tě asi vykoupil, když sepral
ses někde k jeho kratochvíli.

TYR:

Jsi okázalý bojovník a zdatný šprýmař, kníže,
vtipům a ranám tvým však vládne
stejný vždy osud — vedle míří!

VLASTISLAV *(poraní TYRA):*

Tak?
Dej přece pozor! Pro vítěze
je ctností největší být bdělý!

TYR:

Dost toho hraní na soupeře!

(Zasáhne smrtelně VLASTISLAVA.)

Stačí?

VLASTISLAV *(se pokouší znovu postavit, ale klesne bezmocně na zem):*

Jak se to mohlo stát? Ó, kdybych nebyl zůstal tu
tak sám a nebýt zákeřné té zrady!

LID *(volá do dálky):*

Ó, padl Vlastislav! Je konec válce!
Tyr vítězný ji udolal, ó, slyšte!

BĚLA *(mezi lidem):*

To je Tyr?
Jak prve jsem ho zhlédla, zatoužila jsem,
by on to byl, ty sladké štěstí!

VLASTISLAV *(se probere z mrákot):*

Kletba vám všem!

TYR:

Sám sobě klň! Jen jedno
pověz mi, než smrt ti ústa zamkne:
tys zajal Mstislavovu dceru. Co je s ní?

VLASTISLAV:

Snad nemilovals ji a snad's to nebyl ty,
jenž vdavky s ní si předsevzal
jemuž já je zhatil? — Tys to byl?!

Věz, každý z mužů mých ji měl a tobě
patřit chtěla-li, pak věř, že musela
chtěj nechtěj patřit všem.

BĚLA:

Ty v hrdlo lžeš!

VLASTISLAV:

Co je mi po tom, které slůvko říkám:
ano či ne, vždyť obě nejsou ničím...
To už je konec!... Všemu... Ó, já bloud!
Já celou zem chtěl sevřít v náruč svou
a teď se musím spokojit s tebou jen...
Má matka říkávala: v moři nejistot,
jimiž se, hochu, potácí náš život,
jen jedna jistota tě neoklame: smrt.
A pravdu měla !...

(Umře.)

TYR:

Jak v životě i ve smrti byl strašný.
Žel, že ten chrabrý duch,
ten obr v myšlence i ve skutku,
byl tolik ve vleku svých slepých vášní
a nedovedl v dobro proměnit příboj sil,
jenž celý život poháněl ho k činu.
Jděte a volejte to do všech stran:
Je mrtev Vlastislav! Ať jeho smrtí
všem ulehčí se, kdo jím utrpěli.

(Vysílen ranami zapotácí se.)

BĚLA:

Jsi zraněn! Zde ... a zde!

(Váže TYROVI rány.)

TYR:

Ach, díky!
Jen doušek vody kdybych měl.

BĚLA:

Kde vodu vzít?

VĚDMA:

Tu vezmi, chlapče, trochu medoviny.
Pro syna vzala jsem ji. Smrt mu nedopřála
jí okusit. Ať vítěznému Tyrovi teď slouží.

BĚLA:

Jsi hodná.

(K TYROVI.)

Pij, to sílu tvou ti vrátí!

VĚDMA:

Jak lačně pije! Muselo to být...

(Zmizí.)

TYR:

Ty, chlapče, prve zastával ses té,
kterou ten mrtvý pošpinil zlým slovem.
Odkud jsi přišel a kdo jsi? A pověz,
můžeš-li, mi ještě jednou, že je lež
a podlý výmysl, co pravil Vlastislav.

BĚLA:

Ta, kterou otec chtěl ti odevzdat,
by spíše podstoupila smrt,
než aby ztratila svou čest, to jediné,
co zbylo jí a co chce odevzdat tomu,
jenž první probudil v ní lásku.

TYR:

Snad ji i spatřím?

BĚLA:

Prchla v přestrojení
a v lité seči s Lučany se snažila
seč mohla splatit ponížení,
v které ji uvrhli a které hořce chutná.

TYR:

Řekni, kde je? Ó, nemuč mě a pověz!

BĚLA sejme kuklu s hlavy, její vlas se rozpustí.

TYR:

Ne, to je klam! Což je to možné?

BĚLA:

Tyre!

Konečně mohu vyslovit to jméno tobě
tváří v tvář!

TYR:

Má radosti! Ach, Bělo má!
Ó, přece nespálil mou růži mráz! S tebou

ted' mám zas nový důvod k radosti
a z bolesti dnů minulých tím větší
naděje ted' proudí.

LID:

Sláva Tyrovi!
Jak dnes, ať provždy v čele stojí nám,
neb s ním jsme dobyli si vítězství,
v něž nikdo nedoufal.

TYR:

Že tě tak lačně objímám, neměj mi za zlé.
Vždyť každé objetí mi vrchovatě splácí
teprve ted', co měl jsem dávno dostat.

BĚLA:

Jak mohu reptat, když mne samu štěstí
tak dlouho nechávalo čekat na to, co mi patří.

BOJOVNÍK (*přivádí DURYNKU*):

Tohoto muže, pane, chytili jsme.
Sám prý chce s tebou mluvit, neutíkal.

BĚLA (*k TYROVI*):

Před tím se na pozoru měj!

TYR (*sáhne po meči*):

Že se mnou? Jsi-li nepřítel,
jsem hotov odpovědět ti svým mečem.

DURYNK (*drží v rukou jakýsi předmět, zahalený rouškou*):

Přicházím bez zbraně a přec ne bezbranný.

TYR:

Kdo jsi?

DURYNK:

Já? Mstitel nebo zrádce?...

Jsem Durynk. Mnoho let
po boku Vlastislava válčil jsem a uvěřil
mi víc, než obvykle se věří těm,
co přišli neznámi a mají temný zrak.
On kdysi uloupil a zahubil mé štěstí.
Pomstu jsem přísahal a mnoho let
jsem trpělivě sloužil, tajil ránu.
Až teď, kdy stanul nejvýše, jsem jednal.
Mohl bych odejít a nikdo nikdy možná
by nezvěděl, že já jsem způsobil
ten divný zvrát. Já, jenž byl vším
a přece ničím v očích sudby,
já, jemuž ublížit on považoval za hru,
já, jenž jsem v bolesti pak hryzl vlastní pěst,
cítě, jak malý jsem, abych
moh' rovný s rovným vyrovnat tu křivdu.
Zmizel bych jako zrno v prachu v cestě,
ale cos našeptává mi, že blaží člověka,
když proslul něčím v lidských ústech,
a třeba jak bídák největší všech dob,
jen nepřejde-li jako stín.
Abys mi uvěřil, že nejsem mluvka pouhý...

Odhalí předmět, který drží v ruce. Objeví se hlava ČESTMÍROVA.

TYR:

Co je to?

BĚLA:

Ne, což je možné? To —

DURYNK:

— byl Vlastislavův syn! Požár jsi uhasil,
však z této jiskry mohl vzplanout nový.
Hle, zdušenou ti k nohám kladu ji
a spěchám říci: nežádám si odměny ni díků.

LID:

Hrůza!

TYR:

Ba, hrůza, hle lid sám
vycítil hrůzu z tvého činu!

BĚLA:

Běda!

Ted' teprv chápu vše!... Já sama
jsem byla jedním z nástrojů tvé msty.
Ó, opět křivda, žes musel ty, chlapče,
zlé skutky otcovy tak krutě splácet!
Já hadu uvěřila a tys zapomínal,
že láska musí bdít, by ruce bezcitných
nezkrvavěly její sen!

DURYNK:

Ty nejsi vinna!
Proč jen se usmíval ten chlapec?

A proč i on, jak druhdy jeho otec
„jsem šťasten“ říkal, proč se usmíval?
Že zabil jsem? Mé srdce o tom neví...

TYR:

Dost! Ani slova už! Já věřím ti, žes trpěl.
I já to jařmo znám, jež svírá srdce
a kalí rmutem dny, ač sluncem hýří.
Ale tys nenáviděl vše a neprohlédl,
že nejsi sám, kdo deptán je a trpí.
Život je víc než nástroj štěstí nebo msty!
Je mořem sil, leč vévodí mu láska.
Ona je život, nenávist je smrt,
které je třeba užít proti těm,
kdo v slepém záští przní svět svým zlem.
Jsi volný, jdi! Sám vyber si svou cestu.
Leč nic už nemiluješ-li, pak nežij!

DURYNK:

Že zlý jsem byl? Být dobrým nevynáší!...
A přece natolik mě neopustil duch,
abych sám sobě teď se nevysmál a nenadal
si bláznů a před bohy si nezareptal:
proč jste mě přivolali sem, na tento zlý
a marný svět, když po neplodném
životě těm druhým jsem ho zkazil,
já smolař, packal, člověk zvrhlý,
pes, jenž brzy půjde zas, odkud přišel?!
Dost, srdce, mlč a nereptej! Je pozdě...

(Na odchodu.)

Tou cestou, kterou jdu, tou nechod'te!
A lépe žít-li dokážete, žijte!
Vždyť hada v prsou nést je hořké...

(Zmizí.)

TYR *(setřásá se sebe tíž):*

Jak slepý byl! Ó, zaplašte už všichni
ten obraz hrůzy, dejte průchod štěstí
a dejte výraz radosti, již přineslo
našemu srdci dnes to vítězství!

BĚLA:

Tys bledý, Tyre!

TYR *(přemáhaje stupňující se mdlobu):*

To jen moje rány!
Tak vysílily mě, že, ach, ta bolest
zde...

BĚLA:

Jak jsi zesinal! Ty nesmíš zemřít!

TYR:

Tys pronesla to slovo! Proč?

LID *(jako zlomený údivem):*

O lidé dobří,
vítěz Tyr se smrtí se potýká!

TYR:

Kdosi tu pustě zalhal!... Nebo pravdu mluvil?

BĚLA:

Ne, nevzdávej se představě, že smrtí
je tvoje slabost! Braň se, Tyre!

TYR:

Což mohu ubránit se jí?
Někdo tě poštvá, smrti, a ty poslušná
jsi nedovedla odepřít...

HLAS V LIDU:

Ó, zrada!

TYR:

Chci —

BĚLA:

— Ten nápoj?

TYR (*vzkřikne*):

Ne!

Jak by mě otrávil! Ten ne,
chci cosi jiného, chci polibek.
Jedinou kořist, jež mi asi zbude.

BĚLA:

Pro život dávám ti své rty,
leč pro smrt ne!

TYR (*ji líbá*):

Ach, díky, díky.
Je v jižních končinách kraj žírné země.

Tam nocí dnem mě stará matka čeká.
Povězte jí, že zvítězil jsem v bitvě.

HLAS V LIDU:

Co s námi bude?

TYR:

Sami teď
svůj osud v rukou držíte, neb budoucnost
chce patřit tomu, kdo se o ni bije,
kdo pro ni neváhá i život nasadit
a zaplatit jí svou krvavou daň.
Vy pláčete? A proč? Vždyť jařmo války
vás netíží a hled'te, jaká spanilá
a žírná země čeká vás, ó, neplačte!
Lásky a statečnosti važte si!
Těch dvou kdo nemá, ten by neměl žít...

BĚLA:

Tvá řeč je jako loučení!

TYR:

Ne, já v ně nevěřím.
Leč sil mi ubývá a já bych ti chtěl říci
ta slůvka, která bitvou, věř, jsem nesl
hluboko v srdci:

(Slabě.)

Bělo, mám tě rád.

(Umře.)

LID:

Jak náhlý blesk nás přepadl ten žal!
Ó, plačte, naříkejte, neboť padl Tyr,
naš velký vojevůdce, naše pýcha!...

BĚLA (*nad TYREM*):

Vše, čím jsem žila, vzal jsi mi, a teď?
Co zbývá mi, vždyť nejkrásnější z lidí
v tobě teď odešel a měl mi patřit!...
A cos to pravil naposled? Ta slova
teď ještě lpějí na tvých rtech a já
je slíbám z nich, jsou má a jsou
to jedna z posledních...

(Sklání se k němu a líbá jej.)

*Za scénou se ozve hluk. LID se neochotně rozestupuje. Přijíždí NE-
KLAN, aby sklidil vavříny TYREM vyhrané bitvy.*

ČESTA:

Uhněte, rabi, kníže přichází! Hej, z cesty!
Skloněte své šíje!

NEKLAN (*vstoupí, pozoruje chladný lid, ale tím více se nutí do sebe-
jistého klidu a knížecí obřadnosti*):

Očím nevěřím a sluchu,
že skutečností je, co slyšel jsem a co tu
na vlastní oči, žel, teď vidím. Přec
je tomu tak. Statečný Tyr je mrtev, na své
hojné rány tu zahynul ten chrabrý rek.
Teď radost z vítězství, jež získal nám,
a žal nad jeho ztrátou v srdci zápasí.

Zvedněte jej a každý z vás ať vzdá mu největší pocty. Ó, být živ, našemu srdci byl by nejbliž všech!

BĚLA (*se vztyčila nad mrtvolou TYROVOU*):

Kdo dal ti právo
hovořit nad mrtvým? Vždyť nad ním mlčet
je jediné, co nelže! Hledte, přišel
muž velkých slov a místo slz
jim dává kanout na hrdinské činy!

NEKLAN:

Kdo je ta dívka?

BĚLA:

Ten mrtvý to ví!...

NEKLAN (*netrpělivě*):

Zvedněte TYRA a vzdejte mu poctu!

BĚLA jim vstoupí do cesty.

ČESTA:

Bud' moudrá, ustup! Zvedneme jej z prachu!

BĚLA:

Pro vás přec nepadl! Hle, už se stmívá.
A vítr z půlnoci už nevane!
Jdi, kníže, spát, co brání ti, bys nespál
na tom či onom uchu?

ČESTA:

Zadrž, ustaň!

NEKLAN (*k ČESTOVI*):

Ta dívka blouzní, pojďme, pojďme!

ČESTA (*za scénou*):

Uhněte, rabi, kníže odchází, hej, z cesty!

BĚLA (*za nimi*):

Tak orel padl, havran zůstal živ!

Pojďme! A zvedněte jej! Výš a výš!

Tu zemi miloval jak nikdo. Ať jí patří!...

Za BĚLOU, která drží meč Tyrův, odnáší několik BOJOVNÍKŮ mrtvého TYRA. Ostatní vystupují vzhůru a pevni, se zachmuřeným pohledem hledí za nimi.

MNATA (*stojí nejvýš, začíná tiše za mrtvolou Tyrovou*):

Až kdosi bude jednou vyprávět
o našich strastech, ať je věrně líčí!
Ať o tom promluví, kdo v lačnosti,
jež mezi neznala a v choutkách dravce
svou zemi přived do zkázy a krvi
tak mnohým poznamenal tento den.
Ať toho vylíčí, jenž zbabělý
se o svůj život chvěl a štěstí země
by byl tak lehkovážně utratil,
nebýti hrdiny, jenž povstal neznámý
a který svojí moudrostí a silou
si dobyl místa v srdci všech, kdo žijí
teď jeho zásluhou bez otrockého jha.

Bud' sláva Tyrovi a ctěte jeho zbraň!
Pro dobrou věc ji tasil. Ó, můj věk
a moje útrapy mi daly poznat skutečnost,
a proto tvrdím, když svých psot a běd
hledáte viníka, pak hledejte ho v těch,
kdo nedovedou sloužiti než sobě,
a pro své choutky krkavčí, své vášně, chtíče,
osud nás všech se nebojí dát v sázku.
Jak poklad v srdci svém si noste,
co Tyr vám odkázal: svou statečnost
a lásku!

Josef Topol
Půlnoční vítr
(Lucká válka)

Edice Drama

Ilustrace na obálce Věnceslav Černý

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 11. 9. 2019

ISBN 978-80-274-0173-4 (epub)

ISBN 978-80-274-0174-1 (pdf)

ISBN 978-80-274-0175-8 (prc)